

Nemunas

Nr. 26–27
(389–390–
830–831)

2012 m.
liepos 12–25 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Pasivaikščiojimas po Maironio sodą 9 p.

Aldonos RUSECKAITĖS nuotrauka

Kauno Laiptai

3-8 p.

Tiltai 9-12 p.

www.nemunas.net

9 770 134 314 007

Audronė MEŠKAUSKAITĖ**Aš myliu Lietuvą**

Kartais menininkus galime apibūdinti vienu sakiniu, juo pasakyti gana daug ir sykiu visai nieko. Jei tektų taip kalbėti apie tekstilininkę Liną Jonikę, užsimintume, kad jis yra nespalvotų, tautine tematika dvelkiančių fotografių siuvinėtoja. Viena tų, kurios ilgai ir kantrai sėdi krėslė dygsniuodamas audinių, kol sukuria tame naują realybę, naują pasaką. Taip gana daug sužinome apie „tarpdiscipliniškas“ autorės nuostatas ir netiketų kelių paieškas tekstilės srityje. Jau praejusiam numerijje, prisimindam i LDA KDF 90-metį, minėjome tekstilininkės Laimos Oržekauskienės auklėties ir jų originalius sprendimus. L. Jonikė – viena jų. O dabar pries žiūrovų akis tiesiama menininkės kūrybinio kelio išklotinė – „pusiau fotografijos“ paroda Kuno fotografijos galerijoje. Visai pries pat didžiasias valstybines šventes simboliskai nuskambėjusi pavadinimu „Aš myliu Lietuvą“. Autorės meilė aiskiai juntama kiekviename dygsnyje, nes sugrąžina iš atminties gėlėtus senelių siuvinėtų staltiesių raštus, fotografijose stabtelėja prie giedrų lietuvių veidų ir kūnų, kuriuose tarsi dokumente užfiksuotas nacionalinio geno kodas.

„Tai netradicinė personalinė paroda, nes Lina pristato beveik viską, ką yra sukūrusi. Šis procesas, bendradarbiaujant su profesionaliais fotografais, o vėliau kuriant vienai, labai ilgas ir reikalaujantis kruopštumo. Kiekvienas dygsnelis – itin tikslus. Daug kas mano, kad tai siuvinėta mašina, tačiau Lina viską atlieka rankomis. Pati atrado naują kūrinių formą – siuvinėtą plastiką, kuriuo padengiamos šiek tiek atitinktos fotografijos. Paroda pui-kai atitinka kiekviename kūrinyje ryškėjančią temą. Lietuvybė čia atskleidžiama per šeimos, paveldo, gyvenimo būdo prizmę ir kasdinėnus ženklus, simbolius“, – apie tekstilininkės darbus pasakoja meno-tyrininkė Virginija Vitkienė. L. Jonikė yra tikra TEXTILE bienalės žvaigždė, iki šiol įveikusi visus konkursus ir dalyvavusi visose parodose su vis naujais darbais.

„Sėdžiu Rumšiškių miestelyje ir „visom keturiom“ laikausi įsišab-nusi į savo žemę, kurioje kuriu darbus bendradarbiaudama su Lietuvos fotografais. Kūrinių apima dešimties metų procesą. Juose rodau lietuvio tapatumą – tiek tautinių, tiek ir kultūrinį, nulemtą šeimos santykių, visuomeninių, politinių veiksmių“, – apie savo darbus pasakoja L. Jonikė. Autorė prisipažista, jog kurdama, siuvinėdama fotografijas galvoja, kad dirba tik sau, nes kai-taip savęs neįsivaizduoja, tačiau, su-laukus begalés gerbėjų parodos atidaryme, suprato, jog tie kūrinių skirti visiems mums. O padėkoti už juos teko fotografams, kurie sutinka kartu dirbtį (Giedriui Liagui, Albertui Švenčioniu, Rimui Penkauskui, Arūnui Baltėnui, Remui Ščerbauskui), ir fotografijų personažams, kartkartėmis vis patenkantiems į menininkės pinkles. Tai žmonės nuo kūdikių, kurie, kol kūrinių išvysta pasaulį, spejia gerokai paaugti, nes menininkė prisipažino idėjas ilgai brandinant ir nešiojanti savyje, iki žilagalvių se-nolių, stovinčių mūsų paveldo sar-gyboje.

L. Jonikė kuria dvisluksnius kūrinius, kuriuose siuvinėtos dé-més tampa ryškiausiais akcentais, autorės pozūrio į fotografijoje vaizduojamą realybę tezėmis. Tylus, švelnus fotografijų taktas su spalvotomis, ryškiomis tekstilininkės variacijomis ant jų. Labai daž-

Moteriška, gėlėta, siuvinėta...

Lina JONIKĖ. „Architektūrinis paminklas“, 2007. Fotografas Rimas PENKAUSKAS.

Lina JONIKĖ. „Svajone“, 2010. Fotografas Remis ŠČERBAUSKAS.

nai vaizduojamas kūnas aprengiamas tekstiliu apdaru, kuris sukuria jam naują gyvenimą ir likimą, nuveda savais siužetų kelias. Juose dažnai pripinta perskaitomą ar bent numanomą ženklą ir asmeninių prasmų. Legendos, pasakos, religiniai motyvai, miškiško pasaulio nuorodos, kasdienė tikrovė, gau-biama sutartinių, visiems atpažištamu simboliu ar asmeniniu auto-res interpretacijų temą.

Parodoje pristatomi įvairiomis technikomis atlikti darbai. Labiausiai intriguoja skaidraus plastiko „siuviniai“, dengiantys nuogus kūnus vaizduojančias fotografijas („Rūpintojėlis“, „LIE-TU-VA“). Jaukios, tačiau šiek tiek švelnios ironijos, melancholijos ir ilgesnio po siuvinėtomis melsvomis žibuo-klėmis slepiantios nuotraukos („Architektūrinis paminklas“, „Miesto ženklai“). Ciklas itin subtilių darbų, kuriuose siuvinėtos vyšnios sukuria miškišką, į nesvarumo būklę nardinančią atmosferą („Žaidimas“). Ir visos kitos fotografijos, išgijusios keistą siuvinėtą „kompre-są“, pleišą, pridengiant tai, ką galima nutylėti, tačiau ką autorė taip tik dar labiau stengiasi išryškinti. Kažkas lyg ir paslepsta, tačiau būtent ten labiausiai krypsta mūsų akys. Tuomet išlukštename vaizdą, atrandame prasmę ir susikuriame naują. Tokią, kokia yra mūsų meilė Lietuvai.

Valstybės moterys: artimui ir Tėvynei

Liepos 4 d. Istorinė prezidentūra Kaune pakvietė į parodos „Valsty-

bės moterys: artimui ir Tėvynei“, skirtos Valstybės dienai, atidarymą. Jame dalyvavo ne viena svarbi politinė figūra, kuri šiandien tėsiai tai, kas parodos stenduose pristatomą vykus tarpukariu. Atidaryme dalyvavo parodos globėja, Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkė Irena Degutienė, mecenatė, Europos Parlamento narė Radvilė Morkūnaitė, krašto apsaugos ministrė Rasa Juk-nevičienė ir daugelis kitų. Iškilmes pagerbė žymiai Pirmosios Lietuvos Respublikos asmenybių vaikaičiai bei giminaičiai. Dalyvavo Sofijos Čiurlionienės anukė Dalia Marija Palukaitienė, parodai suteikusi daug vertingų eksponatų, Dalia Marija Brazauskienė, Lozoraičių šeimos giminaitė, Marija Urbsytė, J. Urbsio dukterėčia, Jono Žemaičio dukterėčia Aušra Marija Vilkišienė.

Paroda atidaryta ruošiantis Lietuvos valstybės šventei, todėl moterų vaidmens valstybės gyvenime refleksija tapo dar svarbesnė ir solidesnė. Čia apžvelgiamas tarpukario laikotarpis, kai jos jau aktyviai pradėjo dalyvauti politikoje ir valstybės valdymo reikalauose. Ir šiuos pokyčius ženklai labai spartūs žingsniai, nes moterys teisė balsuoti išsišokojo tik 1922 m. Galbūt tai lėmė moterų pažiūros, mentalitetas, anksčiau užgriaudžius gebėjimai. Parodos atidaryme I. Degutienė prisiminė dvi svarbias datas, kaip 1920 m. moterys pirmą kartą dalyvavo Steigiamojo Seimo rinkimuose, o 1926 m. pirmasyk dvi kandidatės – Felicia Bortkevičienė ir Gabriele Petkevičaitė-Bitė – siekė prezidente.

Tačiau skaitydami net ir 1938 m. spaudą – „Moteri ir pasauli“ – galime rasti moterų nuogastavimų ir pasipiktinimo esama situacija. „Ne-paisant kai kurių vyrių politikų palaikymo, oficialiai reiškiamos pagarbos moterims-motinoms, autoriatarinis režimas visuomeninį darbą aktyviai dirbusioms moterims buvo nepalankus. Prezidentas Antanas Smetona, sveikindamas 1937 m. gruodžio 10-12 d. Kaune vykusį II moterų suvažiavimą, į jas kreipėsi ne brangios pilietės, bet „sesės ir marčios“, tuo viešai eliminuodamas moteris iš politinio gyvenimo sferos ir palikdamas moterims tik namų erdvę“, – rašoma leidinyje. Tuo metu, deja, galime sakyti, kad dar ir šiandien, moterų vieta ir veiklos užmojai viešajame valstybės gyvenime nėra pakankami. Todėl ir reikalingos tokios ekspozicijos.

Paroda išdėstyta dviejose prezidentūros salėse. Pirmoji labiau pri-mena jaukią svetainę, kurioje galime apžiūrėti puošnus baldus ir indus. Tačiau svarbiausia čia – ant sie-nų kabantys moterų portretai. Stasio Ušinsko tapyta žmone Zofija, Adalberto Staneikos „Moteris su balta skybėle“, Vlado Eidukevičiaus „Jokimienės portretas“ ir kiti to meto moteris jamžinę dailės kūrinių. Antrojoje salėje žiūrovus pa-sitinka moterų garderobo mažmožiai: skybėlaitės, vakarinės ran-kinės, sagės, kvėpalų buteliukai. Jaukūs ir gražūs daiktai, primenantys apie moteriškąją prigimtį. O priešingoje salės pusėje eksponuo-jami stendai, kuriuose pateikiama daugybė medžiagos apie visai ki-toją dailiosios lyties atstovų veiklą. „Moterų emancipacijos ištakos Lietuvoje“, „Lietuvos mote-

rų judėjimas 1919-1940 m.“, „Mo-terys politinio gyvenimo sūkuriuo-se“, „Moteris kūrėja – tautos ateitis“, „Moterų draugijos“ ir dar daug kitokios veiklos gairių. Nemažai teksto ir jas lydinčių fotografių, kurios nuteikia kiek nostalgiskai. Ano meto moterys atrodo itin rafinuotos ir inteligenčios, stiprios ir emancipuotos – taip, kaip žolė žalesnė...

Nesibaigiantis pasjansas

Tą dieną, liepos 5-ąjį, kai grafi-kė Elvyra Katalina Kriauciūnaitė į Kauną atvežė vėduoklių kolekciją, buvo išties karšta. Galerijoje „Auksso pjūvis“ padvelkė lengvu vėjeliu. Bet ar tai vėjas? Juk parkas – tik iš dalių gamta, gal labiau gamtiškas interjeras, o vėduoklės sukuria tokį švelnų „sukultūrent“ gūsi, kurio vėju ir nepavadinsi. Tačiau ši sykį ne vien apie vėduokles, karštį ir jame išisukusį dvelksmą. Labiau apie malonumą ieškoti nauju dalykų, apie popieriu, jo gamybą, aistrą ir karštį. E. K. Kriauciūnaitės kūrybos paroda „Nesibaigiantis pasjansas“ – abstrakcios rankų darbo popieriaus kompozicijos ir vėduoklės, kurias palydėjo aktorės ir dainininkės Bri-gitos Bublytės programa. Flamenko improvizacijos, 4 miniatiūros vėduoklėms, ikvėptos asmeninių ak-torės patircių, Sevilijos išpūdžių ir dienoraščiuose užfiksuočių gyvenimo nuotrupų. Karsto temperamento šalys tapo jungiamaja grandine. Aktorė dažnai lankosi Sevilijoje, jos na-muose visa sieną išmarginta vėduoklių raštais, todėl ir vienoje Vilniaus galerijų surengta grafikės paroda virtė programos inspiracija.

Nukelta į 13 p.

Parodos „Valstybės moterys: artimui ir Tėvynei“ ekspozicijos fragmentas.

Parodos stenduose – daugybė informacijos apie tarpukario moteris.

Rasa JASKELEVIČIENĖ

Levandų akligatvis

Autorės asmeninio archyvo nuotrauka

Siaurą akligatvių apgaubia levandų kvapo migla, užsupsa tuščias nūšas, pravertę durų angas, namų siejas, nuteptas gruoblėtu tinku. Nisperregimis langų stiklai atspindinėti priesais esančius langus. Juose negaliu ižvelgti savo siluetą. Aitrus kvapas graužia akis, kutena šnerves, mintyse atkartoja lėtą užmirštostos melodijos motyvą.

Dairaus aplinkui. Kažkur turi būti numintas levandos krūmas ar sudužes stiklainis su džiovintom šakelėm. Drėgnū grindiniu iš nelygių akmenų priartėju prie namo. Saulės atokaitoj prie pat durų šildosi katinas, išgirdęs mano žingsnius tingiai atsikelia ir nusliūkina už kampo. Ant palangės garso kolonelė plýšauja taip skardžiai, kad užgožia prisimintą melodiją. Palei sieną – azūrinės baltos kėdės ir staliukai. Prie vieno sėdi ji. Kiek pamenu, ji visada ateina anksčiau, nei sutarta.

– Ilgai lauki, – tariu nepasisveikinus ir atsisėdusi priešais pakeliu prie lūpų puodelį su atvésusia apkartusia kava.

– Nežinau. Vieną akimirką pagalvojau, kad neateisi, kad lipi laiptais.

– Mano name nėra laiptų, – nesuprantu, kodėl meluoju.

– Nėra laiptų iš dangų? – Aplink jos akis susispiečiai tūkstančiai

raukšlių, išplėstuose vyzdžiuose ima šokinėti švieselės.

– Labai juokinga, – gaudau delnu ant languotos staltiesės judančius atšvaitytus.

– Kada nors pagausi.

– Bet ne šiandien.

Mane pykina nuo amžino jos sarkazmo, nuo gėlėto chalato, nuo kabaničių po kaklu šukų su apsviūjais raudonais plaukais, nuo aitrus levandų kvapo, kuris įkaitus orui taupo sunkesnis.

Keliuosi nuo kėdės ir neatsisudama nueinu. Akligatvyje sustingė trumpi namų šešėliai klusniai gulasi po kojom. Priėjusi paskutinį namą įsmunku į laiptinę, stačiaisiai laiptais pasileidžiu aukštyn. Nepatogios basutes klepsi. Koju pirštais grybšteliu aštrią, aptrupejusią pakopos briauną. Persmelkiai skausmas, pasilenkusi apžiūriu kraujuojantį nagą, aprisi nosinaite, kurią visada nešiojosi džinsų kišenėje, kampus užkišu už basutes dirželio. Sturzusi, kad subaurojau pirštą, iš kišenės ištraukiu perlmutrines šukas, sugniaužiu kumštyste, ir į delnā įsirėžia smailūs dantys.

Prisišlieju prie sienos. Ritmingai tolstančių žingsnių aidas nuramina. Apžvelgiu pilko betono sienų įtrūkimus, per sukaustus dantis iškošiu:

– Negalvok.

Už durų su didele spyna išgirstu dudenantį balsą. Prislenku ir sulaičiusi kvėpavimą klausausi.

– Aš tau papasakočiau baisią istoriją, bet tu neturi laiko, vis bėgi. Nieko nesakyk. Tylėk, nemégstu, kai meluoji.

Aižus juokas priverčia atsitraukti nuo durų. Atsiremu į turėklus. Išgirsti žodžiai nepaleidžia, apsiveja ir skverbiasi į mane. Suvirpa ranka. Nuo lipnus prakaito sudrėkūs šukos išskinta, atsitrenkia į betoną, pakimba ant aštrios pakopos briaunos. Pasilenkusi siekiu, bet sugrubę pirštai slidinėja blizgiu plastmasės paviršiumi. Sėduosi, atsišlieju į vėsią sieną. Priešais atsiėrus durims pasirodo putli moteris gėlėtė chalatu.

– Pametei šukas, o esi tokia susi- vėlus, – švelnus jos balsas nesiderina su gremždišku kūnu.

Moteris minkštā ranka paliečia mano viršugalvą, nuo kaklo nusikabina žydra virvele perrištas šukas. Aštrūs dantys susminga į plaukus, slenkia žemyn. Tas pats judesys kartojasi tūkstantį kartų.

– Ir aš nieko nemyliu, – taria moteris, ir salsvas levandų kvapas nuslysta mano veidu.

Atsargiai atsitraukiu atatupsta, pasileidžiu laiptais žemyn. Iki viršutinio aukšto likę visai nedaug. Pirmajame, už pravirų laiptinės durų, saulėje spindi grindinio fragmentus, išgenėtų medžių kamienai meta pilkus šešelius. Aushū būgneliaus užgula artėjančios sirenos garsas. Sucypia stabdžiai.

Ji taip nepadoriai užémė mano mėgstamiausią vietą kieme, – moteris gnaibo žolės viršūnėles, kvėpuoja atkartodama vėjo šnareis.

Man ima gelti kaulus, alkūnes, riešus, krumplius traukia mėšlungis. Atplėšiu rankas nuo tvoros, sugniaužiu kumščius.

Nakti mirė senė.

Paziunojau pasaulį tokį, kokį išvaidavau. Visa, prie ko nebuvau prisilietus, man buvo svetima, vertė gūžtis, trauktis atatupstai, tapti nematomai. Vijau mintis, sukančias lizdus sutrūnijusios pastogės plyšiuose.

– Esu šiandien ir būsiu rytoj, – kartojo senė, stovėdama prie mano kambario lango vakar vakare, vis giliau mindama į pažiliugusią žemę savo pėdas.

– Istorija apie namus be pradžios, tik klaidžiojimas prietemų labirintais, kai nerandi to, kas kitems yra duota savaime, – atsakiai žiūrédamas į stypsančią už lango ir susigėdau, kad nejauciū jai nei gailesčio, nei užuojaus.

Balta mašina sustoja tiesiai priešais duris. Du sanitarių, lenkdami vienas kitą, išveržia į laiptinę ir nubėga aukštyn. Iš kambarių, nedrąsiai spėliodami, kieno šiandien eilė, lenda žmogystos.

Prisiglaudžiu prie durų, pažymėtu skaičiumi vienas. Alkūne nuspaužiu rankeną ir įvirstu į vidų, lydima gailiai cypiančių vyrių garso. Kambarje mergiūkštė suka ratus aplink stalą ir murma:

– Medausmedausmedaus.

Tiesia rankas, palikdama riebaluotas dėmes ant poliruoto paviršiaus, bet niekaip negali pasiekti ruođo indelio, stovinčio stalo viduryje. Pamačiusi mane išretėjusio megtinio rankove susivalo liežuvį.

– Paduok medų, – nuskamba įsakmus balsas, ir gailios akys susminga į mane.

Pastumiu arčiau krašto trokštamą indelį. Mergiūkštė pagriebusi pasakubom atsuka dangtelį, godžiai užsiverčia tirštą masę. Akimirkniu sustingusios akys lyg dvi apvalios žalvarinės monetos pasrūva ašaromis.

– Kodėl, – vos sujudu nenatūraliai paraudonavusios lūpos, – čia ne medus.

– Ne, – atsakau įsiklausydama į šurmulį, sklindantį iš laiptinės.

Mergiūkštė prieina prie lango, žvelgia į greitosios pagalbos mašiną, garstyčiomis išteptą veidą nuvalo sniego baltumo užuolaidą.

– Tu numiristi kiekvieną dieną, – gūžteli pečiai ir pamojuoja nuvaliuojantiesiems.

– Sakai, kad turiu praregėt? – pirštais patrinu įaugusį į ausį auskarą.

– Norėčiau, kad jis būtų perlas, užauges tau tarp širdies vožtuvų.

– Kaip tau pavyksta apgauti realybę? – sukandu lūpą, ir skaidrus kaip spanguolė lašas pakimba ore.

Išslenku į laiptinę. Dunksi užsiveriančios durys, visi grįžta į savo kambarius. Lipu aukštyn skaičiuodama pakopas, ties dvidešimt devinta pro praviras duris įeinu į vidų ir užsirakinu. Pamišus, kas ką tik nutiko, paimu nuo palangės savo šukas, nuvalau rožinėmis pūstų pagalvėlėmis. Pučiu ant stiklo siltą orą, vedžioju matiniu paviršiumi kreivas, susijungiančias ir išskiriančias linijas.

– Ileisk, – jos balso šilkinė virvelė lindo man į galvą per ausis, burną, nosį ir akis.

– Mano namuose nėra vietas, vos telpa stalas ir lova, ant grindų šachmatų tvarka išdėstyta knygų rietuvės, negaliu jų judinti, nes susimaissys tvarka.

– Meluoji, – senė nesistraudama nuo lango krapštė nagu sudžiūvusių dažų lašelius.

Paskubom uždariau orlaidę. Blėstančios saulės spindulys nuslydo senės veidu ir išsigandės pradingo už tankių liepų šakų. Tamsa apgaubė jos kūną, ir prie stiklo priliupę gelvsi pirštų galiukai išsiliejo plakatiniu guašu.

Nematysiu ir pamiršiu, ramindama save klausiausi, kaip už sienų vėjas taršo medžių šakas, drasko lapus ir gailiai inkščiai besitranksydamas į užvertas mano namų duris. Ryte pabudau nuo balsų, sklindantių iš kaimynų kiemo:

– Iš kur jis?

Senė

– Iš kur jis? Ji čia negyveno, neškim į sodą, tegu ten palauks po šeimamedžiu, kol kas nors pasiges ir ateis ieškoti, – nuaidai moters balsas nuo prieangio.

Negaliu atitraukti akių nuo siauro plyšio tarp išblukusių tvoros lentų. Žvelgiu į svetimą kiemą, įsiklausau į garsus, nenoriu praleisti nė menkiausios detalių. Rytas – tik pretekstas prisiminti, kaip stingsta palietas geltonas guašas, kaip džiūdamas raukšlėjasi ir skeldėja lyg suvystusi oda, prikepusi prie skruostikaulio.

Moteris imai vilkti senę per vakar nušienautą veją. Aštrūs žolės koteliai šukoja jos galvą. Vieną nuslydusį bespalvį plauką užriša dvigubu mazgu ant linkstančio tuščiavidurio pienės stiebelio.

Rankose gniaužau baltą skudurą skiautę, kuria šluostau dulkes nuo pianino, kai nesuprantu realybės prietemos blėstant rytinės žvaigždės šleifui. Pasistebusi sto-

viu ant pirštų galų, užtirpusias kotas varsto adatėlės.

Senę paguldo po krūmu. Nulinukiosios šakos išskleidžia kekes balto žiedų. Apskriti žiedlapiai gula ant suvystusio kūno, skverbiasi tarp drabužių kloscių.

– Kaip gražu, – priėjės vyras išpučia cigaretės dūmus.

Ant tuščios sunykusių braškių lysvės smilksta iš pernykščių nugenėtų šakų ir vakar nušienautos žolės sukrautas laužas. Aitrus dūmai, besiskverbiantys pro tvoros plyšius, ima graužti akis. Užsimerkiai. Niekas nekalba apie ejimą nuo ramybės iki laukimo. Ramybė, kai tenka numirti kaip katei, išėjusiai iš namų, laukimas, kai nesutrikdyta tyla išblukina drėgmės ir vėsos prisiminimus.

– Ji išgulės duobę, išpūdys žole, – pro sukaustus dantis iškošia vyras.

Jo rankos nevalingai prisiartina prie senės kūno ir ima narstyti tarsi dėlionę. Dvi liesas rankas su siau-

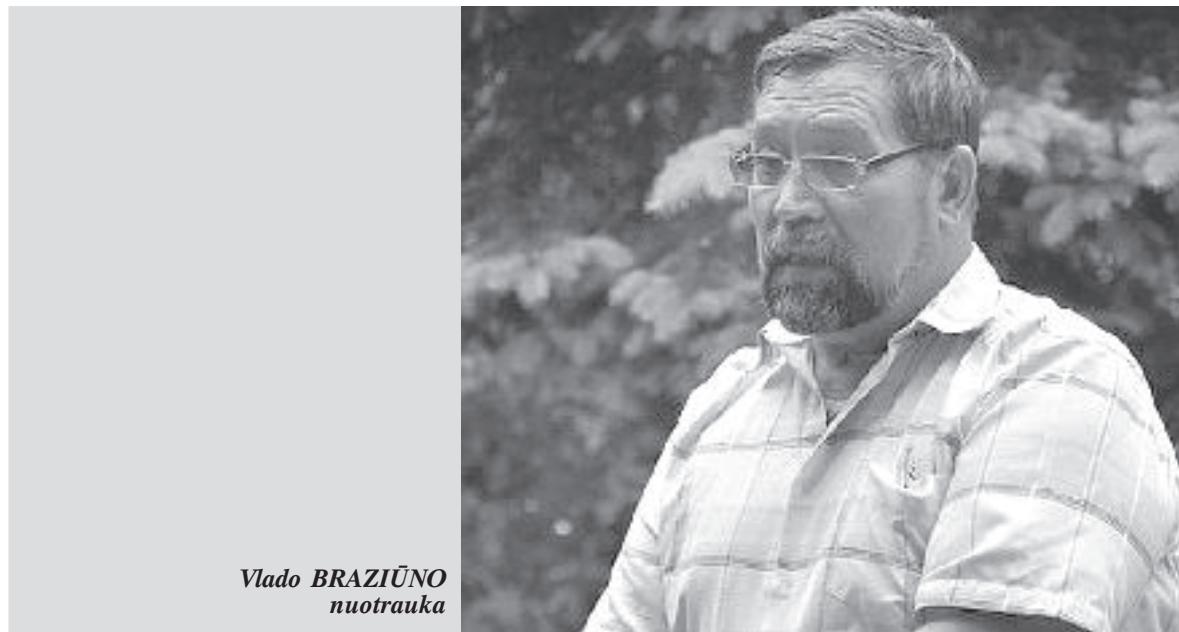
rom plaštakom, išskėstais kaulėtais pirštais atremia į akmenį, paguldyta pakrūmėj vėlyvą rudenį. Dvi kojas lyg kreivas sudžiūvusio medžio šakas su neproporcingai didelėm pėdom pastato šalia rankų. Kūną, pridengtą palaike ruda suknele, nuriđena prie pernykščių lapų krūvos.

– Ji neturėjo namų. Vaikščiojo nuo vartų prie vartų, kol rado pravertus ir įėjo į vidų manydamą, kad čia yra laukiamą, – moteris delnais perbraukia mirusiosios veidą, užmerkiai akis, išsitaršiusius plaukus supina į kąsą.

– Ar nenuilisi, – vyras švelniai suspaudžia senės galvą, nurauna nuo kūno ir pastato ant akmens.

Mano pirštai sutino, įsikibę į tvoros skersinį. Priglundi visu kūnu prie kvepiančių sakais lentų. Priemeriu vieną akį, kad vaizdas nesivedėjintų. Pažvelgiu į kietai sučiauptas senės lūpas, slepiantias ištrigusį paskutinio kąsnio trupinių. Ji nugyveno savo gyvenimą kažkur nežinomam krašte, mylėjo dūlantį savo kūną, turėjo susikurtą istoriją, apaugsią išgalvotais, neišsipildžiusiais įvykiais.

– Ką mes darysim su mirusiaja?

Vlado BRAZIŪNO
nuotraukaVytautas KAZIELA

vėjas
yra užmarštis
tai kas ištrins
mūsų pėdsakus
nerimą ilgesį

kai
po daugelio
metų
sugrįsim namo
nieko neprisiminsim

išmokiau
save nebelaukti
išmokiau
save suprasti
kad turim
tik tai ką turim
ir nieko turbūt daugiau

tik molis
raudonas molis
ant Tavo
ir mano pirštų

Dieve tu mano
Dieve
Tau aš tik molij nešiau

veidas veidrodyste
nėra mano veidas
aš jo nepazistu

kalba girdėta kalba
bet ne tai kas man rūpi
ir ne tai ką privalo
pagal kažkieno scenarijų

scenaristas debilišku veidu
nė vieno atgal neparveda
taip mes ir liekam stikle
ar už stiklo

rodos per amžius

tau iš lūpų
prasideda upės
iš akių
ežerai pasidaro

mes tik sėdim
atrodo ir žiūrim
kaip gyvenimas
eina pro šalį

lyg vienuolis
gyvenimas teka
tau pamiršti
mane nebūtina

kraujo lašas
pavirsta į krešulį
tu neris į ugninį
sūkurį

senatvei nereikia drabužių
jie tarsi sudžiūvę lapai
krenta ir krenta

sako nereikia net veido
vien tik sustingę kaukės

bet viskų išduoda rankos
ir akys kurios užanka

verki nusisukęs į langą
skauda neskauda SKAUDA

kai sniego
paklausei
atsakė baltai

ne mirti
o kristi
ilgai ir giliai

sugrįžti
kaip grįžta
per lauką vaikai

o dieve
kaip sninga
baltais ir ilgais

čia niekas ir niekada
ant visko sėda
tik popieriaus dulkes

ne piramidės vidus
užmaršties bibliotekos

negyvas laikas negyva šviesa
mirusi smegenų žievė

išjungtas jungtukas

ant žiedo
radau užrašyta:
mirusio kaukolė
upės dugnu
nuėjo

srovė kur stipresnė

paplaukia
silpnėsnė
pati nurieda

pro akiduobes
srūva vanduo
iš burnos
aukso smėlis

paima šaukštą
nugraibo putas
ir nieko nesako

nei bara
nei pyksta
net neprikaišioja

lyg taip
ir turėtų būti
lyg šitaip įpratusi

užkunkuliuoja stipriaus –
šalto vandens į katilą

jauno ugnies neprimažinsi

kai duona
yra tik duona
kai vynas
yra tik vynas
jie tampa
tamsose kareiviais
jie gina ne savo tėvynę

jie plėšia
degina žudo
jie moteris
ima per prievertą
jiems gimsta vaikai
bet nė vieno
jie patys
neatpažsta

kai viskas
staiga pasibaigia
jie krinta žemyn
i prarają
iš aukštai
pasigirsta balsas:
pasiumk kunigaikšti

nesislapsčiau
visur pripédinai
palikau
pirštų atspaudus
tapatybės kortelę
telefono numerį
elektroninį adresą
bet niekaip manęs
neranda
skelbia tarptautinę
paiešką

niekur nesu išvažiavęs
tai tiktais ritualas

paprastai būdavo
krinta žemyn
pro debesis
ant susitaikiusiu

o čia
lyg iš giedro dangaus
netikėtai
nelaukiant
i atlapus
i lūpas
dar žemuogėm kvepiančias

pro miglą regiu
nušliaužia
gyvatė – gyvenimas

buvęs laikas
ir būsimas laikas
teka abiem kryptim

mums buvo našta per sunki
našlė ir našlaitis
dievo glėby

visa kita nuplaukia
lyg skiedros

nėra nei šiapus
nei anapus
ten trys sutilpo
viename

i kitą kraštą
kasės valtis
bet jau ištrigusi
šiamė

nurimo vėjas
išbridau
ir ne vanduo
varvėjo laikas

virš trumpaamžės
dabarties salos
tā vakarą buvau
vaiduoklis

ir Saulė leidos
mano akys
i sutemas létai
nugrimzdo uostas

tu suvyniok mane
i plyšusias burei
ir mano ašaras
sau nuo langų nušluostyk

norečiau kad palaidotų
sode
kai žydi obelys
ir Baltas rūkas
užspaudžia iki graudulio
akis
miegok sakai
tu negali pabusti

arba kai krinta obuoliai
tarsi širdis dunksėtų
atsidustų
kažkur visai arti arkliai
jau po darbų
išbrisdamai į rudenį

gyvenu nebe čia
ir ne ten
kiekvieną vakarą
uždegū lempą
pasikloju žemėlapius
bražau ir skaičiuoju

prisimenu motinos veidą
iš čia šiaurės pusėj
ramius ir tylius
jos pokalbius
apie paukščius
nutūpusius žemės metus

jisidék į kišenę
pasaugok
mano vaikystės
akmenukus
pagal juos ir surasiu namus
ir pareisiu

mano vardą
žinojo vanduo
ir neišdavė

mano laiką skaičiavo
suklydo
ir vėl iš pradžios

pirštų atspaudus lygino
medžių rieves
nepatvirtino

tapatybės kortelė
liepsnojo ruduo

Tylos (žodžio tušumos) poezija

Tautvydas NEMČINSKAS

Žodžiai nuskurdiname kristalinė esmę

Lidija ŠIMKUTĖ

I. Žodžių taupumas

Išeivijos rašytojos Lidijos Šimkutės kūryba – tarsi nuolatinis kančiantis bandymas sugauti subtiliusius sielos, atsiđūrusios paslaptingesme ir kartu be galio harmoninės gamtos pasauliye, išgyvenimus. Tačiau ši poetė savo patyrimą nori sustabdinti lyg kino juostą – išskirti vieną vienintelį „kadra“ ir pateikti ji ypač lakonišku žodžio teptuko brūkstelėjimu – kaip senovės kinų ar japonų ritinėlyje. Jos trumpi etiudai gimus iš begalinės dvasinės koncentracijos ir intelektu simbiozės pasitelkiant tylą, pauze, užuominą. Tai – vienas skiriamųjų poetės bruozų.

L. Šimkutės kūryba – moteriškai paslaptinta, švari ir trapi, iš karto jauti, jog autorė gaubia nuolatinis egzistencinius būties ilgesys, sumišęs su įvairių emocijų nuojauta. Ryšys su kitu (artimu? mylimu?) žmogumi ir beribė gamtos didybė – dvi esminės temos, išsigryninusios pastaruojuose rinkiniuose.

Knygoje „Tylos erdvės“ vaizdai pasiskirsto beveik po lygiai – tiek gamtos pajautos, tiek vidinių išgyvenimų (santykije su kitu). Poetė, atrodytų, galėtų susispainioti pigiuose sentimentalumo tinkluose, nes abi anksčiau minėtos temos ypač palankios absoliučiam (gal vien moters sielai būdingam?) lyriškumui. Tačiau rašytoja, balansuodama tarp aštraus, intelektualaus tikslumo ir efemerisko jausmo virpėjimo, juda savotiško lietuviškojo „haiku“ atmainos paeškų keiliu – ji yra kalbėjusi apie simpatiją Rytų lyrikai.

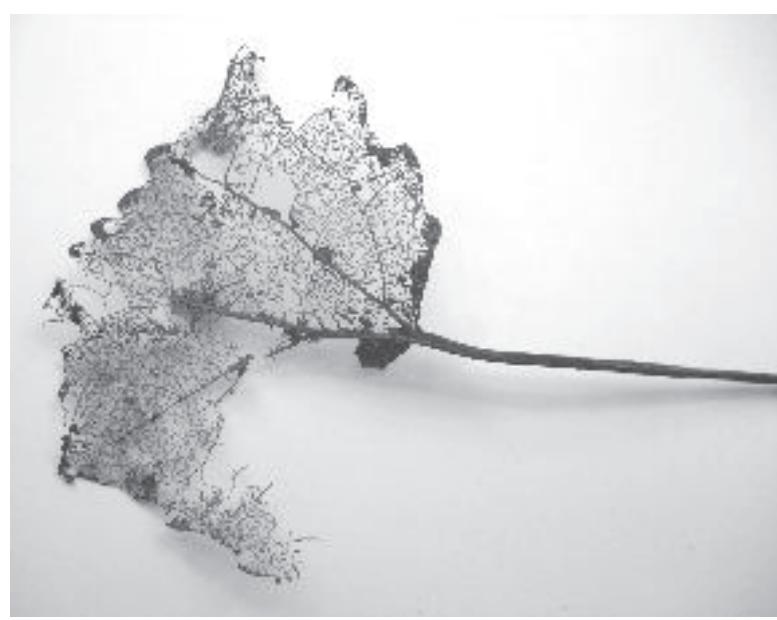
Net naujausių eileraščių rinkinių pavadinimai – „Vėjas ir šaknys“, „Tylos erdvės“, „Mintis ir uola“ – kalba apie vis didėjantį abstrahavimą – įejimą pirmapradžių elementų link: akmens, tylos, erdvės, vėjo, kurie nekinta ir atstovauja amžinumui.

L. Šimkutė drąsiai lyg pirmieji antikos filosofai siekia atraktinti pajauto paslapties kodus – surasti višta ko gyvybės ištakas, pradinius elementus, kad vėliau paieškas įvardytų užuominomis, erdve tarp žodžių, daugiauprasmiu (netgi parodoksaliu) išsakymu. Kiek tai jai pavyksta – išreikšti mintį ypač tauant žodį – vienareikšmiškai atsakyti gana sunku.

Rinkinio „Tylos erdvės“ pradžioje dviem „išpaustomis“ citatomis – epigrafu – autorė griežtai apsibrėžia teritoriją, zoną, kurioje ieškos koncentruotos išminties. Pasauliye, kur tik tyla ir žodžiai, atveariantys duris į erdvę... O gal tyla ir erdvė, o tarp jų – vien žodžiai? Arba – žodžiai, kurie ierdyina tyla? Bet čia jau prasideda žodinės kūrybos alchemija...

Štai keletas atsitiktinių pastebėjimų iš skyriaus „Voratinklio sūkis“.

Mūsų gyvenimas, visi su tuo sutiksime, ribojamas įvairių konvenicijų, išstatytas į kasdienių būtininių ritualų ir funkcijų trajektorijas – todėl tik „voratinklių“ gijose susitinkam“, todėl ir mūsų visų gyvenimiškos istorijos lieka įrežtos „siekiuose, besiilginčiuose kranto“. Kitos – gražesnio, laimingesnio gyvenimo. Gal ir taip... Bet gyvenimo tėkmė grėsmingai srauni (baugi? nepažini?), todėl poetė, tarsi perspėdama mus, taria: „Atsargiai braidi-

Autoriaus nuotrauka

kime negrįžtančiame vandenye.“ Gal tai yra žmogaus elgesio, atsakomybės už pasaulį nuojausta – bendros moralinės problematikos arealias? O gal kas nors kita...

Kartais L. Šimkutė fiksuoja paprasčiausią kasdienską, tačiau intymų momentą. Juk kai mes toli vienas nuo kito, ilgesys auga (suprantama, priklausomai nuo santykijų nuoširdumo), o kai priartėjame – sumazėja. Todėl erdvei tarp dviejų sielų visiškai išnykus „kūno kalba / tirpo / ilgesio tékmę“.

Tačiau artumas ir gąsdina, nes „kitas“ tave gali lengvai išsiropti, perskaityti, o gal net iškaudinti – dings paslapties stebuklas: „Bijau tavo rankos / mano delnų linijoje slypy paslaptys.“

Atrodo, keliaudama, stebédama gamtą, medituodama tylą poetė grįžta į pirmnę sąmonės ramybę, tarsi leidžia per ją skleistis gyvenimo paslapciai. Šią manifestaciją atpažistame jos minimalistinese atsvérimo akimirkose – koncentruotos išminties lašeliuose, virpančiuose ant žodžių šakelių.

II. Įvairūs žodžiai apie kitus žodžius...

Labai panašaus likimo (irgi išeivė) yra poetė ir dailininkė Aldona Gustas. Jos kūryboje taip pat vyrauja gamtos, meilės temos. Nemažai prisiminimų apie vaikystę – Lietuvą, jos žmones...

Netgi renkantis išraiškos formas galime pastebėti panašumą – abiejų kūryboje yra ir trumpų aforistiniu „formato“ vaizdelių.

Tačiau Vokietijoje gyvenanti poetė ir dailininkė A. Gustas „minkštesnė“, gal net moteriškesnė (vien ką reikšia ciklai „Simbiozės moterys“ ar „Meilė“!). Jos lyrišumas skleidžiasi jausmingai spalvingu metaforos žiedu, o „australes“ L. Šimkutės tekstų skambėjimas – asketiškas ir ypač nušliuotas, kartais blyksintis šaltoka (net bauginančia) „logoso“ šviesa.

A. Gustas eilutės išskleidžia jaukų „vaiždą“ ir „semociją“, o L. Šimkutė dažniau pasiliauka „minties“ areale – atrodytų, tik proto procedūrų laboratorijoje, kurioje išgaučiamai brangūs, tačiau tylintys metalai. Žodžio prasmė dažnai išsprūsta į beor (bemintę?) erdvę (tuštumą?), kurioje žodis lyg ir suskamba, bet aido néra. A. Gustas kūryba, kaip minėjau, eksponuoja gyvenimą „čia ir dabar“ – sodrū ir žmogiškai šiltą dėl atviresnių jausmo pliūpsnių. L. Šimkutė įvairius afektus ir spontaniškumą tuo pat deda po logikos mikroskopu ir preparuoja iki atitinkamo, jai vienai žinomo standarto. Tik tuomet toks „ap-

doratas“ „méginy“ paleidžiamas į apyvartą.

Bet... Ar labai jau reikšminga, kas rašo „geriau“ arba kurios iš jų metaforos atrodo „efektingesnės“. Juk čia ne „Mis pasaulis“ rinkimai ar F1 finalinis etapas. Svarbiausiai abieji kūrėjų psichofizinės sanklodos, gyvenimisko patyrimo, širdiesielos ritmo skirtumai, padiktavę ir atitinkamai išraiškos forma.

Svarbi ir mūsų pačių nuostata – skaityti ar neskaityti, analizuoti, bandyti suprasti ar ne. Kad gerbiausias literatūros kritikas Valdemaras Kukulas prisipažino nežinias ir turbūt iki gyvenimo galio nežinosis, kaip vertinti L. Šimkutę, natūraliu ir visiškai įmanoma („Ledonečis rudenio upės“ / „Nemunas“, 2010-05-20-26, Nr. 19). Bet piktoka ironija („užsienietiškos recenzijos ir nuotraukos su apsilankiusiais Nobelio premijos laureatais (...) tėra pigi savireklama“; arba kitoje vietoje: „L. Šimkutės eileraščių grafo manija nevadinčia, tik bėda, kad jos kūrinio alchemijai reikia be galo daug laiko ir be galio daug papildomų žiūros kontekstų“) ir lengvas pasišaipymas galbūt néra būtini, nes sukuria įvairiausią insinuaciją. Būtų subtiliai parodyti kad ir mažiausią bandymą išsiaučti ir suprasti. Beje, kažkada juk ir pats V. Kukulas yra ieškojęs subtilių, mandagių ir profesionaliai argumentuotų ižvalgų kritiko kelyje, pavyzdžiu, publikacijoje „Desimt tezių, kurias turėtų patikrinti kritika“ („Literatūra ir menas“, 1998-09-12).

Suprantama – tokiai kūrybai supokti reikia daug ramaus laiko. Beje, ir man kitados L. Šimkutės eilės atrodė „sausos“, neužbaigtos... Iš tiesių labai taikli V. Kukulo užuominima apie tokios kūrybos (ypač turint galvoje naujausią poetės publikaciją „Metuose“) neįprastą daugiauprasmukumą.

Norėdamas savo apžvalgose aprépti (išanalizuoti, ivertinti!) viską arba beveik viską, V. Kukulas skriejo literatūrinio pasaulio paviršiumi, karštligiškai rinkdamas postmodernizmo sudaužytas šukes ir dėliodamas jas viena ar kita tvarka, galbūt netgi nejučiomis paskleidamas vieną ar kitą emociškai „riebesni“ pasakymą arba ironiškai kandu pastebėjimą, kuris, jo galva, turėtų pagyvinti teksto monotonią. Tačiau kartais toks švaistymas gali atrodyti ir ne visai skoninges, o tuo labiau – korektiškas... Gal si poniutė iš Australijos, suvyniota į užsienietiškų vertinimų „pakuotę“, tiesiog „neišpaišo“ į V. Kukulo akademiniu išsilavinimui ir amato žanro matricą?

Taikliai yra pastebėję „Castor & Pollux“ publikacijoje „Literatūros

kritika: lauksim revoliucijos“ („Šiaurės Atėnai“, 2007-04-21, Nr. 15), nors tai, ko gero, negali būti oficialiai ir tvirtai akademiniės literatūros žmonių pusės pripažystamas argumenetas, jog „lyg ir neprisklausomas kritikas, bet širdyje aršus klerkas. Ašturus literatūrinės hierarchijos šalininkas (...).“

Turbūt todėl V. Kukulas ir negalėjo atspėti L. Šimkutės „pin“ ar kokio ten kodo... O vienos internautas – Urbanistas – štai kaip spontaniškai, net staciokiškai, bet nuoširdžiai ir suprantamai „skelia“: „Ačiū Šimkutei (...), nes tie kaimo vaizdeliai kaip ir nesubrendę eminemai vimdo, Lidija, jūs dažniau per TV pasirodykit, pasitempus Australijos (?) miestete. Moteris, kurios kiekvienas intelektas nori...“ Juokinga, bet šio gerbėjo pasisakymai tokie pat daugiauprasmiai kaip ir pačios autorės. Ir negali nesutiki L. Šimkutės žodžiai taip pat atrodo kažkokie „pasitempę“... Toks yra liaudies balsas („Vox populi – vox dei“ – o kodėl gi ne?), kuris žino, kaip gerbti ir vertinti šią poetę. Suprantama, čia aš sąmoningai siek tiek utriuoju...

III. Be žodžių neišsiversim ir pabaigoje...

Po tokį pastebėjimų, atrodytu, reikia pabandyti identifikuoti – o ką aš čia darau? Kas yra būtent toks kalbėjimas apie L. Šimkutę, jos kūrybą: ar reagavimas į apžvalgininko mintis – kritika, recenzija, annas? O gal interpretacija ar tiesiog refleksija / improvizacija? Nežinau, gal paskutinis variantas būtų tiksliausias?

Tiesiog kartais turiu laiko, būnu gamtoje šlamant vėjui, dūžtant bangoms į akmenis... Škaitau daugiauprasmes (ar tai nėra poezijos žavesys?) L. Šimkutės (ir ne tik) eilutes... O gal vis dar jaučiu prieš dvejus metus „Nemune“ praužusio polémikos apie kritiką „škvalo“ pasekmes...

Norint aiškiai suvokti ši rašinių, suprantama, reikėtų pabandyti šiek tiek aptarti „apžvalgos“ (o kas ji yra? Gal tai pasakojimas apie daugybės autorių kūrybą – jame maksimaliai artejama prie objektyvumo, savo nuomonę derinant prie kitų vertinimo nuomonų kvintesenčijos. Istrauktant tik esenciją. Tai ir bandė kruopščiai daryti V. Kukulas, nuolat bréždamas ir tobulindamas šio žanro apmatus), „kritikos“ (manau, visiems aišku, kad kritika yra labiau teorijų ir metodų valdos. Tai ir analizė, kai argumentacija turėtų būti tiksliai, moksliškai sausa, tačiau neginčiama ir solidi), „recenzijos“ (ji, mano galva, sėdi karališkajame kūrybos apologetikos krėslė, kurio raižinių puosyboje rasime ir aiškinimo, ir kritikos, ir analizės bei vertinimo. Gal recenzija – griežtai kritikos suveržta interpretacija) ar „interpretacijos“ (ši – jau visiškai kūrybinės laisvės salis, kur įmanoma samplaičiai ir su kritika, ir su improvizacija, ir su apžvalgos elementais. Ir panašiai... Turbūt tai kūrybiškiausia tekstant apie tekstus atmaina) savitumas, panašumas ir skirtumas, bet tam geriau tiktu atskira studija. Ir parašyta tikro literatūros mokslų specialisto, o aš – tik skaitytojas, einantis pro šalį, pasitelkęs filosofinio mąstymo leši ir bandanties ižūrėti kitų žodžius bei retsykiai išdrįstantis pateikti keletą savo minčių apie gyvenimą ir kūrybą (taip pat pakomentuoti kitų pasakytus ar parašytus žodžius apie gyvenimą ir kūrybą) be jokių išankstinių schemų, hipotezų ar užsakymų – kartais galbūt net per daug painiai.

Kad ir kaip ten būtų, vis tiek dižiausia šios autorės vertybė – paaprastumo, precizikos, tylies poetikos ilgesys. Gal iš tiesų, kaip sako H. Hesse, „poeto pareiga – ne rodyti kelią, o pažadinti ilgesį.“

Gal apskritai kartais neverta skubėti nei skirstyti, nei atriboti, nei bandyti griežtai įvardyti, nes laikas jau seniai diktuoja totalų tarpdisciplinio pozūrio pirmumą. Reikiā tiesiog plaukti tekštų vandenynu, dalyvauti vyksme ir stebēti(s) – tiek skaitant, tiek rašant, tiek reflektuojant. O laikas pats viską sudėlios.

Kuo toliau, tuo labiau suprantu, kad toks aiškinimų posūkis visiškai nedera prie L. Šimkutės ieškojimų, bandymų medituoti vieną frazę (tarsi budistų koaną) ir turbūt negali duoti išsamaus atsakymo (o ar tai būtina?), kas yra kas. Aišku tik viena – šią tekštų apie tekstus įvairovę turėtų sieti žmogiškas (moralus) kalbėjimo stilius – pagarba tiek kūriniui, tiek autoriu, pačiai kūrybos pastangai, jei norime paprasčiausio padorumo ne tik literatūros kritikos baruose, bet ir vienoje kultūroje, tiesiog gyvenime. Tik tuomet bent akimirką visi pažiūsime nors ir iliuzinį, tačiau dvišią stiprinantį harmonijos plūpsnį – džiaugsmą – kuriant, atrandant ir parodant kitiem grožio saskambius. Nesvarbu, kokia forma jie būtų išgaunami. Suprantu, šiame laiko tarpsnyje tai atrodo juokinga, bet...

Grįžkime prie to, nuo ko pradėjau – labai savito kelio rašytojos L. Šimkutės kūrybos. Gaila, jog kažkada sukurtas dokumentinis (vaidybinis?) filmas (atsiprašau skaitojoj – jo statytojų pavardžių patingėjau ieškoti – bet ar tai labai jau svarbu?) apie L. Šimkutės kūrybą nebuvo jos pačios siekiamo preciziškumo poezijoje lygio. Idėja ir režisūra gal ir gera, tačiau įvykdymas – labai jau vidutiniškas. Kalbant V. Kukulo stilistika – reklama nepavyko. Ypač drastiška ir garsi muzika taip užgože sudėtingą prasmį (pačios poetės sakomus!) žodžius, kad jų neišgelbėjo ir nerijos smėlynų panoramos. Viskas per daug įtempta... Pristigo subtilumo – puikių vaizdų erdves buvo galima pripildyti asketišku žodžiu, o perdėtai saikingą autorės deklamaciją „užmiksuoti“ ant meditacijos muzikos audinio...

Viename interviu poetė skundėsi, jog „stinga žodžių“, taip tarsi atsiprašė dėl ne tokios aukštost „prabos“, kaip norėtų, poezijos. Autorė suprantą – ne žmogaus galioms višiskai ižvelgti ir išsakyti gamtos paslaptis ar mūsų sielos gelmes – to beribio gyvybės įvairovės pasireiškimo, begalinės spalvų ir minčių jausmų kaitos. Tačiau jis ir toliau vienai mus džiugina savitos žodžio elegancijos, gracingos metaforos paieškomis ir žmogiškai trapios sielos tyla, kai kūrybinius ieškojimus užbaigia trumpu ir skaidriu išsakyti, atsirandantį tarsi iš niekur. Žinoma, kartais toks taupumas ribojasi su atskiru žodžiu nebylumu. Čia, manau, teisingas Donaldo Kajoko trumpame privaćiame pokalbyje pastebėtas niuansas – L. Šimkutė ne viena kalba rašanti poetė, ji kuria ir angliskai. Gal tas ypač saikinas žodis ir ima „buksuoti“ dėl keliakalbystės ar vertimo problemų. Kas žino...

Kad ir kaip ten būtų, vis tiek dižiausia šios autorės vertybė – paaprastumo, precizikos, tylies poetikos ilgesys. Gal iš tiesų, kaip sako H. Hesse, „poeto pareiga – ne rodyti kelią, o pažadinti ilgesį.“

IV.

Po tokios daugybės žodžių kada nors tyloje, jau be jų, akimirką kažkuriams iš mūsų atsivers tikros poezijos erdvė, kurioje nėra nei „apžvalgininkų“, nei „kritikų“, nei „interpretatorių“... Ar ne taip

Rašymas yra dalijimasis

Poetė Eglė JUODVALKĘ kalbina Laimutė ADOMAVIČIENĖ.

– Praeitais metais išleidote ir pristatėte penktąjį poezijos rinkinį „Sakalai naktį nemiega“. Jūs drąsiai émétės partizanų temos, nors šiandien dažnas kūrėjas patriotiškumo vengia. Kas lemia jūsų poezijos temos ir formos pasirinkimą?

– 2003-aisiais atsiverčiau lietuviškų renginių mėnesinę programą ir akis stabtelėjo prie pranešimo, kad Balzuko lietuvių kultūros muziejuje, Čikagoje, vyks Vilniuje Genocido aukų muziejaus parengta paroda „Karas po karą“ apie 1944–1953 m. vykusį lietuvių partizanų (miško brolių) pasipriešinimą sovietų okupacijai.

Muziejaus salė buvo pilna plakatų, skirtų kovotojoms ir kovojojams, ryšininkėms ir ryšininkams bei juos palaikiusiem, rėmusiems, slėpusiems, maitinusiem žmonėms. Vaikščiojau po parodą bandydama išsiminti veidus motiną, tėvų, išleidusiu vairus į mišką ginti tėvynės. 1918 m. Lietuvių atgavus laisvę po daugiau kaip šimtmetį užsiėsusios Rusijos priespaudos atgimė lietuvių tapatybę, jis atsitiesė, priimine arba išmoko savo istoriją, išsiminė jos didvyrius, didmoteres. Maironio poezija skatino tautiskumą, žadino lietuvių tapatybę, meilę savam kraštui. Po penkiadesimties sovietų okupacijos metų, 1991-aisiais, Lietuva atgavo nepriklausomybę, bet ne tautinę tapatybę. Patriotizmas nebuvu suprantamas, juo labiau teigiamai vertinamas. Tuo pat metu iš Vakarų Europos skrido kosmopolitizmas. Dėl to per dvidešimt metų dalis jaunų lietuvių, tarp jų ir rašytojų, subrendo nesuprasdami savo identitetą, tautiskumo reikšmęs.

Pasėdėjau Balzuko salės kampe, stengdamasi suvokti, ką mačiau. Kitą dieną vėl apžiūrėjau parodą, po savaitegalio – dar kartą, nusipirkau katalogą su dokumentinėmis nuotraukomis ir pradėjau rašyti. Maniau, tik vieną eilerašti parašysiu, bet po kelių dienų sukuriau antrą. Juose bandžiau kalbėti ne tiek apie miško brolius, ne tiek kurti jiems ditirambus – tiesiog leidau kovotojams prabili per save. Norėjau juos pajusti kaip brolius, seseris, pusbrolius, dėdes, draugus. Jie buvo gyvi žmonės, skusdavosi be firmos „Gillette“ peiliukų, dažnai užsiaugindavo ilgus plaukus, ne sekdamai mada, bet iš reikalo, kario uniforma jiems turėjo ypatingą reikšmę. Žiemą smagu būti šildomoje palpoje, tačiau jiems tokiai galimybė nebuvu – miškai nešildomi. Stengdavosi nešioti avalynę, patvaresnę nei 1863 m. sukilielių. Tas pats ménulis kaip Turkijoje ar Afrikoje apšviesdavo kelią po žygio grįžtantiesiems į bunkerį. Miške aidėdavo balsai: „Partizanų būrys paklebeno duris, / Paklebeno į sodžiaus pirkelę...“ ar „Ant aukštų kalnelių, žalioj giružėlėj,

Vlado BRAZIŪNO nuotrauka

/ Ten, kur augo pušys, beržai ir klevai, / Pernai rudenėlį vidury naktelės, / Ten apsigyveno laisvės nešėjai...“ Arba pasigirdavo: „– O kaip manai, reikėjo kariuomenei pasipriešinti? – „O Smetonai, pasikaišius skvernus, bėgti reikėjo?“

Per metus, antrus parašiau aštuonis eileraščius. Negalėjau tyli. Užaugusi laisvoje šalyje turėjau pakelti balsą už tuos, kurie buvo nutildyti.

Dalis Lietuvos jaunimo kasmet vyksta į Sibirą aplankytį ir tvarkyti tremtinį kapą Magadane, Kolymoje, Igarkoje, Vorkutoje, prie Lenos žiočių. Bet mokyklose apie partizanus ir tremtinius dažnai mokoma sausai, nenuosekliai. Vis dėlto mūsų visuomenėje dar yra gyvų istorijos paminklų – partizanų, galinčių dalytis su jaunu autentiškais išgyvenimais, stiprinti jo tautiskumą.

Eileraščio forma pasakoju sau-jelės partizanų gyvenimuis ar svarbiausias akimirkas, remdamasi aprašymais, knygomis – kovotojų kraujas lašėjo ir laša ant mano sąžinės. Daugiau nei šešerių metus ryte riau į rankas patekusias knygias: „Daugel krito sūnū“, „Lietuvos partizanų Taurų apygarda“, „Žuvusiu prezentas“, „Sušau-dyti dainos“, „Partizanai už geležinės uždangos“. Dvidešimt dviejose eileraščiuose, pasitelk-dama dokumentines nuotraukas, partizanų žodžių citatas, jų biografijų faktus, vaizdavau juos pačius, gyvus moksleivius, studen-tus, artojus, karininkus.

Stribai – jau kita tema, dvo-kiantis liūnias.

– Gal galite pasidalysi mintimi, ką šiuo metu kuriate?

– Sovietų okupacijos metais Lietuvoje trūko diabetu sergančiems reikiama vaistų, informacijos apie šią ligą. Iki šiol kenčia-me pasekmes. Žmonės, ypač var-ginami diabeto, domisi mano „Cukraus kalnu“, nes literatūros apie asmeninį tvarkymą su chrono-ška liga turime nedaug. Viene-tus. Man rūpi tėsti pokalbi apie gyvenimą su šia nelemta liga ne todėl, kad laikyčiau save pavyzdžiu – gink Dieve, bet todėl, kad kiekvieno diabetu sergančiojo patirtis leidžia kitiems tirti, lyginti ir vertinti savo išgyvenimus. Iš-tesėsiu? Gyvenimas parodys, ar

pasiseks.

– Esate poetė ir prozininkė: pastarajį žanrą išbandėte auto-biografinėje knygoje „Cukraus kalnas“ (2000). Po jos išleidimo prabėgė daugiau negu dešimtme-tis: gal puoselėjate idėją testi me-muarinę kūrybą?

Gimiau, augau Amerikoje, čia baigiau pradinę ir vidurinę mokyklą bei universitetą, gerai išmokau anglų kalbą. JAV, kur gyvenu nemažai metų, paveikė mane. Gimiau ir mokiausi laisvame krašte, išlikau lietuvių. Tai buvo mano tėvų dovana. Neatsitiktinai savo prozos knygą pavadinau „Cukraus kalnas, arba lietuvių cukrininkės nuotykiai Amerikoje ir kitose egzotiškose šalyse“.

– Nuo vaikystės pamilo teatrą, vėliau studijavote, svajojote tapti aktore. Kaip aistra teatrui reiškiasi dabar?

– Su didžiausiu malonumu lan-kau puikius Vilniaus ir Kauno teatrų renginius.

– Esate sakiusi: „Blogiai bū-tu jaustis lietuvių ir negalėti išsi-sakyti ta kalba.“ Ar lietuviška ir amerikietiška kultūros jumye su-gyvena darniai? Kaip tai veikia kūrybą?

– Rašymas yra dalijimasis. Žmogus, neišmanantis ar nevertinančios savo tautos istorijos, yra tikrasis primygintai mums pen-kiasdešimt metų pirštas homo so-vieticus. Jo atskiratyti sunkiau, nei pėsciam ar repečkom eiti į ménulį.

Ne viskas prarasta. Pasitaiko šeimų, perdausiu savo vaikams tautinę sąmonę, tapatybę. Rudeni lankiausi Pasvalyje, Petro Vileišio gimnazijoje. Kalbėjaus su jau bebaigiančiais ją ir žemesnės klasės mokiniais. Pasakoju apie sa-vos keliones, susitikimus su kita-taučiais. Abi su drauge, lietuvių Kristina iš Vokietijos, atsakėme į klausimą, iš kur mes. Abi vienu balsu šūktelėjom: „Iš Lietuvos!“

Nepriklausomybė ir tapatybė néra tas pats. Todėl rašiau „Sakalus“. Sovietai stengesi iš lietuvių atimti tautinę tapatybę. Iš dalies jiems pavyko. Jie įvykdė nusikal-timą, kurio nevertins joks Niurn-bergas. Dabartinė mūsų tapatybė neaiški.

Dviese per gyvenimą

Stanislovas ABROMAVIČIUS

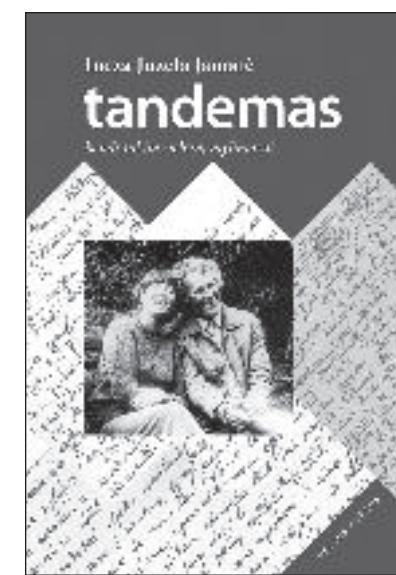
Rašytoju Inezos Janonės (Buitku-vienės) ir Jurgio Buitkaus (1937–2007) gyvenimas bei kūryba siejasi su Panevėžiu, Kaunu, Vilniumi, Kai-šiadorių rajonu. Baigės Vilniaus uni-versitetė lituanistikos studijas, Jurgis buvo paskirtas dirbtį į Žaslių vidurinę mokyklą lietuvių kalbos mokyto-ju, tapo direktoriaus vaduotoju. 1961 m. į Žaslius atvyko ir Ineza, tuo metu dar Vilniaus pedagoginio ins-tituto studentė. „Kirtusi geležinkelį pasileidau lėkti per lauką daugybės pėdų suletentu taku, išukančiu į vięs-kelį. Vėjuojante padangeje leidosi sau-lė, patraukė aki danguas ties horizon-tu pakraštys, nusidažęs ryškiai rau-dona spalva, stiprus rudenėjančių laukų kvapas... Žasliai...“

Tai ištrauka iš naujos I. Janonės knygos „Tandemas: bendraukim sie-lom, mylimas“**. Net ir nežinau, kaip ją vadinti – esė, atsiminimas, o gal filosofiniai apmąstymai? Čia patraukli poetinė kalba, jautriai ir sa-zinėjai aprašytas Inezos ir Jurgio gyvenimas, keliais į literatūrą, kuris dažniausiai būna sunkus, vaizdžiai tariant, erškētiuotas. Žasliuose šeima susilaikė dukros Jurgitos ir sū-naus Mariaus, atsirado daugiau rū-pesčių. 1968 m. Ineza grįžo prie kū-rybos, parengė šešių eileraščių ciklą apie gamtą, jausmus ir nusuntė Kai-šiadorių rajono laikraščio organizuojamą literatūrinį konkursą, skir-tą... sovietų valdžios Lietuvoje pen-kiasdešimtmeciu. Pirmą kartą mo-teris pagerbta premija ir pavadinta jaunają poetę, nors tada Inezai jau buvo 28-eri. Dabar pati stebisi, kaip konkurso apie komunizmo statybą salygas atitiko eileraščius „Kalba vai-kiški piešinai“:

Pirmais žmogaus piešinys – namas. Vėliau – pakyla saulė virš jo. Žolė išdygsta.
Žmogus atsiranda,
Vėjas pakyla,
Padangė niaukias,
Ir pasakos rūmų nudažo
Pirmosios ašaros.

Beje, J. Buitkus šiose eilutėse lyg ir įžvelgė sąsają su tuo pat metu pa-rašyta ir nuskambėjusia Marcelijaus Martinaičio „Kvailutės Onutės rau-da“: „Rado Onutę prie tako / raudoną siūlą / iš vaikiškos kojinės, / o gal iš vaivorykštės? / Atnisėdo ant kupsto, / ir pagailo Onutei to siūlo, ir iš gailumo / apsiverkė...“

Pirmojo publikacija Inezą ska-tino rašyti, tačiau „Tarybinės mo-teis“ redakcija iš nusiusto ciklo at-sirinko tik vieną, mūsų cituotą eileraščių, žurnalas „Nemunas“, kiti li-teratūriniai leidiniai santūriai atmetė jos kūrybą, kai kas net įžiū-rejo neleistiną S. Nėries įtaką. Ta-da ji pasinėrė į prozą. Iki pripaži-nimo ir pirmosios apsakymų knyg-geles „Veidas“, išleistos „Vagoje“ su „Pirmosios knygos“ rubrika, rei-kėjo nukeliauti ištisus dešimt metų, jau gyvenat Panevėžyje. Šiai knygai pasirodyti, matyt, didelės reikšmės turėjo Algimanto Mikutos, tada „Nemuno“ vyr. redakto-rius, užtarimas. Apie to meto sa-vos kūrybines kančias, kai buvo leidėjų ir vertintojų atstumta, Ineza rašo: „Kaip mirti vedama jauciau-si, nė kojų nepavilkau iš ryto... prie popieriaus neprisiliedavau, o ra-šymas man rodės prakeiksmu, kraupia nelaimė, nuodu...“ Tokio nusivylimu priežastis – nepalan-kus knygos sutikimas. Kritikai né-

rėsi iš kailio, siekdami joje įžiūrėti daugiau blogybių, nei buvo. Tai visų pirmą aštū, neigiamo Alfredo Guščiaus publikacija „Komjauni-mo tiesoje“ („Komjaunimo tiesa“, 1978 m. spalio 20 d.), Elena Buke-lienė Inezos kūrybą pavadino „vi-dutinibė balą“ („Literatūra ir me-nas“, 1979 m. vasario 10 d.), nesu-žavėjo ji ir Rūtos Kanopaitės („Kauno tiesa“, 1978 m. spalio 15 d.). Tiesa, Raimondas Kašauskas, Rimantė Umbrasaitė, Aleksandras Krasnovas recenzijose ar pristaty-muo „regi šviesą tunelio gale“...

Nuramin... Juozas Baltušis, pa-

raše asmeninių laiškų su tokiais žo-

džiais: „Truputį nustebau, kad jaut-

riai priimė į širdį kritiku atsiliepi-

mus apie Jūsų pirmąjį knygą „Ve-

idas“. Suprantu, kad, pirmąjį knygą

išleidus, širdis kiekvieną atsiliepi-

ma priima itin užaštrintai. Pats išgy-

venau kažką panašaus. Negi nesu-

prantate, kad šiandien mūsų litera-

tūroje néra né vieno nuoširdaus ir

atviro literatūros kritiko, susirūpinu-

sio būtent literatūros, o ne savo as-

meniškais reikalais, savo asmeniš-

kais išskaičiavimais?! Meskite juos,

tuos atsiliepiamus, per tvorą ir dirb-

keitolių savo darbą...“

Gal J. Baltušio paskatinta, Ineza parėngė naują apsakymų rinkinį „Visados su manimi“ ir įteikė „Va-gos“ leidyklai. Deja, leidyklos sam-

dytas recenzantas Ričardas Gavelis,

galbūt paveiktas blogos J. Buitkaus

recenzijos apie savo knygą „Nepr-

sidėjusi sventė“ („Vaga“, 1976), Ine-

zos rankraštį pavadino „beviltiškai

silpnu“, knyga jis netapo...

J. Buitkus susitelkė į kasdieni- nius reikalus. Jam rūpėjo ne tik kū- rybos procesas, bet ir siekis ugdyti skaitytojų. 1967 m. laikraščiu „Tarybinis mokytojas“ išsiuntė dvidešimties puslapių apybraižą „Ugdykime meilę nūdieninei literatūrai nuo jaunumės“. Kodėl lai-krasčių nepanoro gilinti į proble-mas, o persiuntė rašinį „Kultūros barų“ redakcijai? Man atrodo, dėl to, kad Jurgis išsakė tai, ką visi ži- nojo, tačiau nutylėdavo. Juk iš po- etų tada reikalaudavo tik rimuoto ideologinio užtaiso. O čia jaunas mokytojas siūlo nežaloti brėstan- cio skaitytojo be jausmų parašytais, tik išprotautais ir surimuočais eileraščiais. O kaip tada ideo- logija? Siūlo autoriams aštuntokui at-skleisti poezijos grožį, nusivesti į kūrybos „virtuvę“, perpasakoda-mas posmelio „Išdygo gležnas žel-menėlis, / ir pasidarė žemėje švie- siau“ evoliucią į poezijos posme- lių iš paprastų žodžių „išdygo ru-giai“.

Savo kūrybai J. Buitkus buvo

reiklus. Žasliuose gimė pirmi apsakymai, net apysaka. Susidarė dešimtmečio planą: parašyti tris apsakymų knygas, dvi apysakas ir du romanus! Pirmosios numatytos apysakos jaunimui „Gurkšnis žalio vandenės“ pavadinimą netrukus pakeitė į „Žalias piemenų pasaulis“. Ją baigė 1968 m., padavino novelių apysaka, nurodė rašymo vietas (Žasliai–Gervėnai–Panevėžys). 1970 m. galutinai parengė ir ieteikė „Vagai“. Tai dešimties apsakymų knyga, pavadinta „Atsisveikinimo valanda“. Ji pasirodė 1972 m., pervardinta į „Pavasarį gimus“. Jurgis tam tikrą tarpsnį nieko nerašė, sakydamas, kad prieš akis dar labai daug laiko. Tai buvo pirmoji ir vienintelė jo knyga, išleista esant gyvam. Inezas pastangomis jau po rašytojo mirties pasirodė apsakymų ir apysakų knyga „Nematomas“ (2008). Likęs nebaigtas romanas „Ir tesaugo Dievas. Pelkių šviesa“, tačiau, kaip sako Ineza, dabar tekstus „vis gliaudo neišgliaudydama“. Ir kai žino, kiek dar J. Buitkaus knygų ir kūrinių mus pasieks.

Kai buvo atmetas antrosios knygos rankraštis, šeima išteigė leidybos įmonę „Akcentai“. Čia 1992 m. išleista antroji Inezos prozos ir poezijos knyga „Kodėl išėjo šuo?“, kurią autorės kritikai vadino kūrybos laipteliu. Ineza išleidusi apie dyvliką prozos ir poezijos knygą, ji šiandien viena iš intensyviausiai rašančių ir besipublikuojančių Lietuvos rašytojų. Savo sekmenė kildina iš darbštumo ir nuoširdžios Jurgio moralinės paramos, skatinimo kuriant net jam nesant.

Knygoje „Tandemas“ skaitytojas ras ir daugiau faktų, laiškų, susirašinėjimo medžiagos, liudjančios apie šiu dviem žmonių – tandemo – keilią į pripažinimą. Knygoje prabėga žurnalo „Nemunas“ kūrybinių darbuotojų kasdienybės, abu jie – Lietuvos rašytojų sąjungos nariai (Jurgi priėmė išleidus vienintelę knygą, nors išprastai reikalavimai patekti į LRS buvo ir yra daug aukštesni, o Ineza tik 2002 m.), aktyvių literatūrinio gyvenimo dalyviai. Ineza iki šiol sunkiai išgyvena vyro netekti – Jurgio širdis nustojo plakusi per jubiliejinio gimtadienio kelionę į Egiptą...

Atskira knygos dalis, puikiai atspindinti šio tandemės santykius (ne tik kūryboje, bet ir šeimos gyvenime), – vienas kitam rašyti laiškai. Būdamas rašytojų poilsio namuose Dubultuose, Jūrmaloje (Latvija), Kaukaze ar šiaip kelioms dienoms atitrūkė nuo namų, Jurgis rašė mėlės ir ilgesio kupinus laiškus. Juose galima rasti ir padrašinamų žodžių nelengvame kūrėjo gyvenime: „Nesijausk dulke, vargo pele, jauskis šioje žemėje viešpaciu, užtenka to, kad visados sočiai atsiras kam įgeloti, pažeminti, nieku pavaizduoti, kam čia pačiam save stekinti?“

Knygoje spausdinama daug atsielipimų apie Inezos ir Jurgio kūrybą. Redakciją, jų darbuotojų, kritikų atsakymai šiuo metu skamba gal net juokingai, tačiau juk gyvenome laikais, kai pirmiausia kūryboje turėjo būti ideologinis pradas...

Kaip sakiai, „Tandeme“ yra tekstu, kuriuos drąsiai galima vadinti poezija. Kad iš šis, knygą užbaigiantis: „(...) tai nusilausiu dumšią meldu šluotą, ją sumirkysiu vandeniu iš Žaslos ežero su mudvieju prisiminimais, jie lūžtančioje saulės šviesoje vaivorykštėje keisis, centrine Vytauto gatve žingsniuose neskubėdama ir sutiktų galvas krapinsiu, nesvietiška ramybė aplėlēs tuomet miestelį, iš tolumos ties horizontu Tu man šypsosies reikliai, bet intymiai, Tu vienas taip šypsaisi, mes niekada neišskirsim.“

* Ineza Juzefa Janonė, *Tandemas: bendraukim sielom, mylimasai*. – Vilnius: „Versus aureus“, 2012.

Sigito Parulskio trumpų tekstu knyga „Prieš mirtį norisi švelnaus“

Gailė BYČIENĖ

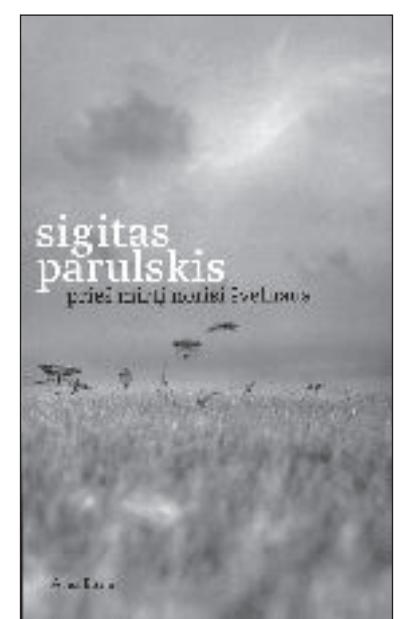
Prieš kurį laiką peržvelgdamas naujas lietuvių autorų knygas aptikau Sigito Parulskio „Prieš mirtį norisi švelnaus“*. Mindaugas Kvietkauskas apie jo esė specifika rašo: „Tekstuose balansuodamas ant vertybino nihilizmo ribos ir kartu ieškodamas visiškai nuogo, tiesaus, atviro, neornamentuoto rašymo būdo, poetas renkas sutartinių vertybų ir tradicijų demaskavimo metodą. Demaskuojamas Dievo savokos ir religinių jausenų ištuštėjimas, žmonių kultūringai slapstoma egoistinė agresija ir mirties baimė, rašytojo didybės ar menkavertiškuo manijos, vyriškumo kompleksių, savanaudiškos literatūros ambicijos ir jos bandymas paslėpti iš vidaus auganti savo nebyluma, beprasmybę.“ Šiuose tekstuose taip pat jaučiamas gana prieštaragingas santykis su religija ir autoironija, skirta sau kaip rašytojui, kaip vyrui ir tiesiog kaip žmogui. Neengama įvairių, gana aktualių temų – nuo politikos iki meno ar gyvenimo prasmės paieškų. Visgi pasakotojas stengiasi laikytis pakankamai neutralios pozicijos. Čia matome kiek labiau nugalintą, švelnesnę nei išprastai S. Parulskio kalbą bei stilį. Autorius neatsisako ironijos ir humoro, tačiau jie ne tokie drastiški. Jūratė Baranova apie S. Parulskio tekstus rašo: „Ironija visada šiek tiek agresyvi, ji liudija ironizujančiojo galią žaisti savus žaidimus, gebėjimą apsimesti menkesniu nei esi. Antai ironijos meistras Sokratas apsimedesdavo esas labai paprastas ir paviršutiniškas. O iš tikrujų jis tiesiog susidvejindavo. S. Parulskio naratorius „paprastumas“ taip pat simuliuoja. Ironizujantysis niekada nėra iki galio atviras ir nuoširdus. S. Parulskio pasakotojas veikia kasdieniame pasaulyje taip pat išprastai kaip ir daugybė vyriškos lyties herojų.“

Taigi šio autoriaus knygą pasakotojas visuomet itin vyriškas. Jo požiūris ironiškas, mintys logiškos, o kalba gryna, lakoniška ir gyva, žodžiai taiklūs bei svarts, humoras aštrus.

Knyga sudaryta iš penkių nevienodos apimties skyrelių. Pirmoji dalis neturi antraštės. Antroji pavadinta „Berlyno dienoraštis“, trečioji – „Deja vu“, ketvirtoji – „Liebe rose“, penktoji – „Zalcburgo elegijos“. Skyriai sudaryti iš trumpų taip pat nevienodo dydžio ir skirtingos tematikos kūrinių, kuriuos žanro požiūriu galima vadinti trumpais apmastymai, literatūriniu dienoraščiu, esė arba, anot paties autoriaus, tiesiog trumpais tekstais. Jie nedatuojami ir retai turi kokį nors nuorodą į tikslų laiką ar vietą. Knygos naratorius paprastai yra aprašomų istorijų dalyvis arba stebėtojas ir tik kartais perpasakotojas, kuris neva kažkur ši nutikimą nugirdo. Dažniausiai kalba tik pasakotojas, bet kartais atsiranda ir kitų kalbėtojų („Akiniai“). Bene svarbiausias ypatumas, atskle-

džiantis beveik visuose knygoje pateikiamuose tekstuose, – čia nėra vienos tikrovės, vienos tiesos. Taip pat daug kurioziškų, kartais neįtikėtinų situacijų, aštroko humoras. Kurioziškos situacijos kartais atrodo tokios neįtikėtinos ir įtartinai nušluftos, lyg būtų tik lakios rašytojo fantazijos vaisius, bet, kita vertus, sunkiai paneigiamos, nes ir tikrame, neįgalvotame gyvenime nutinka daugybė sunkiai įtikimų dalykų. Taigi rašytojas kalba kiek ironiškai, bet itin natūraliai, kartais apie gyvenimiškas, o kai kada apie kiek pagražintas ar visiškai išgalvotas situacijas. Vis dėlto šiuose tekstuose slypi gilesnė prasmė, o teisė ją atverti arba neatverti rašytojas patiki skaitytojui. Tad knyga pritaikyta išties itin placių auditorijai.

„Visą kelią sėdėjau šalia numerėlio“ – tai dar viena kurioziška ir sunkiai įtikima istorija, labiau priemonių mistinio trilerio ir geros komedijos hibridą nei realų nutikimą. Šiuo atveju teksto pavadinimas ypač informatyvus. Pasakotojas visą kelionės léktuvu laiką sėdėjo šalia jau mirusio žmogaus ir to nepastebėjo. Visgi svarbiausia ne tai. Kalbėtojo dėmesys pirmiausia nukrypstę į batus, pagal kuriuos jis sprendžia apie žmones, galiausiai jis ima mąstyti apie lyčių santykius, remdamasis moteriškos ir vyriškos avalynės skirtumais. Tai, anot jo, parodo tikruosis lyčių skirtumas bei tam tikras įgimtas ir nepaneigiamas jų ypatybes. Iš pirmo žvilgsnio kalbėtojo požiūris lyg ir aiškiai antifeministinis, kita vertus, tai nėra akiavardžiai išsakyta. Pasakotojas veikia gina tikrų vyru mačo pozicijas, bet ši gynyba labiau kvepia autoironija nei užtikrintumu savo tiesa. Idomi teksto konstrukcija. Jis sukompionuotas žiedinės struktūros pagrindu. Pasakojimas pradedamas aptariant šalia sédinčio vyriškio (kaip vėliau paaikšėja, mirusio kelionės metu) batus, tuo jis ir baigiamas. Batai tekste atlieka ypač svarbią funkciją – jie tampa tam tikru žmogaus atspindžiu, atskleidžiančiu slapčiausias jo charakterio kerteles. Neretai ir kituose kūriniuose iš pirmo žvilgsnio nereikšmingi daiktai netiketai įgauna ypatingą prasmę. Vėl matome du skirtingus matmenis. Vie na vertus, batai – tik apavas, kita vertus, tai ir jų šeimininkų atspindys. Kalbant apie šią esė vertėtų nepamirsti ir itin dažnos S. Parulskio kūryboje mirties temos. Martyna Bražiūnaitė rašo: „S. Parulskio tekstuose mirtis yra vienas svarbiausiu mąstymo objektų. Pasakotojas žino, kad kelio gale laukia mirtis, bet šis žinojimas nesukelia graudulio. Autoironija tampa savigynos priemone, šiek tiek atvésinančia įtemptus santykius su nebūties jėga.“ Taigi ironiškas kalbėtojo tonas – ne tik būdas sujungti fantaziją ir realybę, bet ir susitaikyti, priimti artėjančią mirtį kaip neišvengiamybę. Šiame tekste ji visai šalia pasakotojo, bet šis jos nepastebi. Dėmesio centre – batai ir jų savininkai. Kalbėtojas nejučia ignoruoja mirtį, net žvelgia į ją ironiškai.

Pirmasis antrojo knygos skyriaus „Berlyno dienoraštis“ apmystomas pavadintas gana kontroversiškai – „Dievo karvytės, vibratoriai ir kiti malonumai“. Kaipgi galima susieti Dievo karvytę ir vibratorių? Ir dar malonumą? Dievobaimingų lietuvių galvose vibratorius visų pirmą asocijuojasi su nuodėme. O Dievo karvytė – toks nekaltas, mažutėlis, raudonas su juodais taškučiais vabaliukas. Tačiau sasaja ir slypi tame, jog tarp vibratorių ir Dievo karvytės nėra nieko bendra. Ši esė kalba apie tai, jog šiuolaikiniame pasaulyje viskas suplakta draugėn nepaisant jokių ribų. Vėlgi neengama humoras ir ironijos. Kartais pasakojimas primena minčių srautą, nes be paliovos šokinėjama nuo vieno vaizdo prie kito, nuo vienos temos prie kitos. Tai gi anksčiau minėta skirtingu dalykų sumaišymo į vieną savybę atskleidžia ne tiek teksto turiniu, kiek forma: nuo vieno vaizdo staiga pereinama prie kito, gržtama atgal ir vėl imama plėtoti visai kitas temas. Taip tartum imituojama informacijos gausa, su kuria privalu susitvarkyti šiuolakiniam žmogui. Dievo karvytės tampa pasikartojančiu kalbėtojo mintis nuo informacijos srauto į realybę, kuri čia vaizduojama kaip gana statiska ir nekintanti.

S. Parulskio trumpų tekstu knyga „Prieš mirtį norisi švelnaus“ – malonus skaitinys, skirtas įvairiai auditorijai, priimtinai tiek intelektualui, tiek eiliniams populiariosios literatūros skaitytojui. Lengva natūrali kalba, aktualios temos bei neįtikėtinai taiklus S. Parulskio humoras išties ne kartą priverčia smagiai nusikvatoti ar ironiškai šyptelti, o galbūt kiek per drąsus ar net įžūlūs pasiskyrmai išsilieja į natūralią minčių tėkmę. Knyga neįpareigoja skaitytojo atidžiai išanalizuoti kiekvieną žodį, bet palieka užtektinai erdvės apmystymams labai įvairiomis temomis – nuo politikos iki kasdienybės.

* Sigitas Parulskis, *Prieš mirtį norisi švelnaus*. – Vilnius: „Alma littera“, 2011.

Poeto kūrinijos sklaida

Regina JASUKAITIENĖ

Į Viktorijos Daujotytės iškeltą amžiną klausimą: „Kas tu esi, eilė-rašti?“ atsakymo bus ieškoma kiek-vienākart atsiverčiant naują poezi-jos rinkinį ar sklaudant seną, išmok-tą atmintinai. Iš ko visa tai? Ir ko-dėl? Kokie kūrėjo, jo minties-vaiz-dinio ir skaitančiojo-išjaučiančiojo salyčio taškai lemia eilerašcio at-vertį, jo pagavumą?

I šiuos klausimus monografijoje „Roberto Keturakio kūryba“* band-o atsakyti literatūros kritikė, VDU dėstytoja Inga Stepukonienė. Bandymas drąsus: oho, visa kūryba! (Priminsiu: 15 poezių rinkinių, poema „Jotvingiai“, romanus „Kulka Dievo širdy“, literatūrinės pasa-kos, apybraižos, esė.) Bandymas drąsus dar ir dėl to, kad turbūt ne-lengva vertinti kūrėjo asmenybę ir jos užaugintą derlių, autorui tebe-sant gyvam ir gyvybingam. Jokia paslapčis – paties žmogaus nuomo-nė apie save ir kūrybą ne visada su-tampa su kritikų nuomone. Ar R. Ke-turakis – atlaidus žmogus, bet reik-lus kūrybos vertintojas – šia mo-nografija liko patenkintas? Ar au-torė, išauginta tos pačios žemės kaip ir poetas, pasirinko teisingą žiūros tašką?

Apie R. Keturakio asmenybę ir jo kūrybą knygoje kalba daugybė respondentų: menininkų, bendra-minčių, draugų, giminų. Jų „liudi-jimų“ ne tik patvirtina, bet ir pagi-lina paties poeto dienoraščių ištrau-kos. Apibūdindamas Juozo Grušo asmenybę, R. Keturakis rašo: „Tik vėliau supratau, kad tai yra jauku-mas asmenybės, kuri seniai yra įvei-kusi asmeninį egoizmą, žmogų žem-minančią garbėtrošką, skaudžiai įsigilinusi į laimės ir negandos pras-mę, skausmo ir tragiškojo išbandy-mo – ko tu esi vertas – būtinybę.“ Ši išstrauka labai taikliai atspindi ir poeto asmenybės bruožus: ištiki-mybę švesai, taurų intelektą, niek-šybei pasiprieseinančią dvasią. Vy-tautas Čeplauskas tai įvardija kaip kilnumo ilgesį. Kilnumo, kuris nuskaidrina ir pasaulį, ir žmogų. Is čia – poeto dėmesys kiekvienam: pokalbio metu jis įsigilinęs į kitą, ne tik girdintis, bet ir jautriai reaguojantis. R. Keturakio sūnus Sau-lius pabrėžė vis labiau ryškėjan-tį tėcio bruožą: negalėjimą praeiti pro ką nors, kas reikalauja pagyrimo ar papeikimo. „Nors gyvenime pati-los skaudžios akimirkos, išgyveni-mai lyg ir turėjo atmušti Jo norą būti poetu, suvokiant, kad (...) žodis lig šiol nieko nepakeitė. Tačiau Tétis mano kitaip. Jis niekada nepasi-duoda praktinei savitvardai.“ Aktyvi R. Keturakio pozicija jaučia-ma ne tik meniniame Kauno (ir vi-sos šalies) gyvenime, bet ir visur, kur reikalingas drąsus, ryžtingas žmogiškumo gynimas.

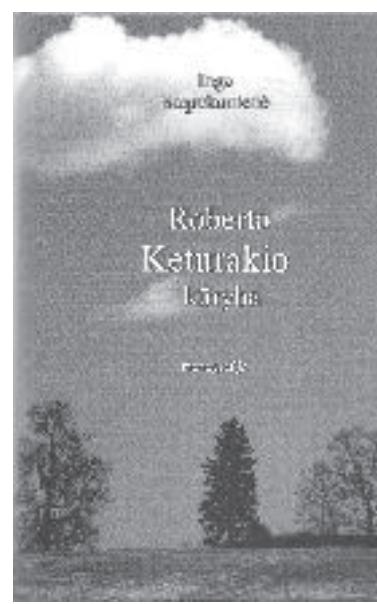
Kas sukuria patį kūrėją? Kokia žemė jį užaugina? Monografijos au-tore I. Stepukonienė atskleidžia daug įdomių faktų apie istorinę jot-vingių žemę, Garliavos miestelį ir jo įkūrėją Jozefą Godlevskį, taip pat apie Keturakijų giminę, šioje vietoje šaknis įleidusių labai seniai: spē-jama, jog pirmieji jos gentainiai čionai atsikėlė dar po Žalgirio mū-šio, kai Vytautas ēmė apgyvendin-

ti tuščius plotus. Tuo metu į šias vietas iš Žemaitijos atsikraustė trys Keturakių šeimos. Viena jų apsig-yveno prie Maišiaus upelio, Jonu-čiuose. Iš šios šakos ir kilęs poetas R. Keturakis. Visi jo protėviai bu-vę augaloti, pasižymėję žemai-čiams būdingu atkaklumu, tačiau pilni suvalkietiškos savigarbos, orumo. I. Stepukonienė, atidžiai iš-studijavusi ne tik poeto senelių, bet ir prosenelių gyvenimo istorijas, pa-stebi tai, kas likimiška: stiebimasi į šviesą, groži, tautiskumo puoselė-jimą, aukštus doros kriterijus. Se-nojoje Keturakynėje (Jonučių kai-mas, Kauno r.) bent penketą kartų lankési tautos patriarchas Jonas Ba-sanavičius, su poeto seneliu drau-gavo ir Garliavos vaistininkas Ka-zys Aglinskas, aktyviai dalyvavęs tautinio atgimimo veikloje, dažnai čia lankydavosi Garliavoje moky-toju dirbęs poetas Juozas Andziu-laitis-Kalnėnas, Jonas Mačys-Kék-s-tas, viešėjės ir poetas Pranas Vai-čaitis bei būsimasis prezidentas Ka-zys Grinius... Kultūros pasaulis pra-sišviečia iš senelių sodybos, troš-kiemas ko nors šviesesnio, išigėrės į giminės kraują, atiteka iki vaikai-čių. Galbūt iš čia ypatinges poeto dėmesys savo krašto, giminės liki-mui? Atsakomybė už gimtosios kalbos išlikimą? Žmogiškumo apraš-kų saugojimas? Nuolatinis, nepails-tantis, tačiau viešai nedeklaruoja-mas budejimas gėrio sargyboje? Vi-sa – iš ten?..

Motinos, tėviškės, gimtosios kalbos, tautos, Tėvynės, meilės, tiesos, tikėjimo temos eina per vi-są R. Keturakio kūrybą, vienur su-intensyvėjant vienai, kitur – kitai pajautai. I. Stepukonienė pastebi, kad dvi sąlygos ypač veikia poeto kūrybą: gamtos grožis ir tautos at-mintis. Ji rašo: „Žmogaus dvasi-niam tapsmui, jo ir tautos atminčiai svarbus savos aplinkos įvardijimo procesas.“ Gamtos vaizdinija (geliu, žolynu, medžiu, upeliu, mišku pavadinimai), iš lygumų sklindan-tis ilgesys – ištisi metaforų klodai, kurie sudaro egzistencinių klausimų foną, o dažnai padeda rastis ir atsakymams. Netikėtai palygini-mais ar pastebėjimas poetas tik pa-liudija mintį, kad kūrybinis talen-tas – ne tik Dievo dovana, bet ir didžiulis įpareigojimas: „Mes vi-suomet esame tik galimybė. Bet di-delio kelio ir didelio tikslo...“

Monografijos autorė, atidžiai analizuodama kiekvieną R. Keturakio kūrinį, įžvelgia ne vien kūrybinės minties slinktį, bet ir raiškos ypatumų: „Pirmuosiuose rinkiniuo-se itin ryški vaizdo plastika vėly-vesnėje kūryboje pasikeičia: ieško-ma koncentruotesnės išraiškos, sie-kiamą stiprinti minties krūvį, vaiz-duotės vaidmenį.“ Visoje poeto kūryboje daug dėmesio skiriama žo-džiui: jis visuomet svarus, iškalbin-gas, apvalytas, išgryntas, be jo-kių vulgarizmo apnašų. Vėlyves-niuose tekstuose daugiau medita-cijos, dažniau klausama, ieškoma, intensyviai mąstoma.

Ypač įdomus, taiklus ir metaforiš-kas kiekvieno kūrinio įvardijimas – išgyvenimo ir minties nusakymas. Rinkinyje „Atspindžiai“ išryškina-mos tapatybės paieškos, paantraštė-je autorė patikslina – „Kelionė: dva-sinės šviesos link“, „Ugnies metafi-zika“, „Pasaulio įbūtinimo strategija“, „Prigimties kosmopolis“. „Vé-

luojančiųjų gatvėje“ pabrėžiamos priešybų sankirtos, o rinkinį „Kas mirksnį matau“ kritikė apibūdina kaip būties labirintą, „Krintančio va-karo paukštystę“ išryškinama tautos egzistencija, poemoje „Jotvingiai“ atsigréziamama į prieistorę, bylojan-čią dabarties žmogui, kad su praei-ties kartomis mus sieja ne žemė, o savo istorijos išmanymas – be jos mes, anot poeto, „tik žolė“... Kiek-vienas kūrinio įvardijimas – filoso-fiškas, skatinantis reflektuoti, savaip interpretuoti tai, ką esi perskaityęs. Tai plečia kūrinio „veikimo“ lauką, ku-ria papildomu prasmių. Kritikės I. Stepukonienės įžvalgos ne tik gilios, bet ir kuriančios. Todėl šią monog-rafiją pavadinčiau poeto kūrinijos sklaida.

Atidus autorės žvilgsnis į kūrėjo asmenybę, šiltas kūriūnų išgyveni-mas – savasties atradimas – monog-rafiją daro įdomią ne tik mokslininkams, literatūros mokytojams, bet ir skaitytojui, kuris nori artimiau susi-pažinti su R. Keturakio kūrybos pa-sauliu (knygoje daug nuotraukų, at-skleidžiančiu ne vien asmeninį poeto gyvenimą, bet ir kultūrinį Kauną, bendravimą su šalies kūrėjais). I. Ste-pukonienės keliai – pasitelkiant as-menybę ir istorinių aplinkybių išgy-venimą eiti kūrinio suvokimo link – nėra vienintelis būdas išjausti poeto kūriniją, tačiau labiausiai įtikina-mas. Asmenybė – jos nuostatos, ver-tybės – tam tikra prasme yra instru-mentas pažinti ar atpažinti kūrinį, kaip iš medžio galima nuspėti jo vai-sių. Ir atvirkšciai. Ar galima R. Ketu-rakį perskaityti kitaip? Galbūt. Tur-būt. Tai – išsūkis ateinantiems. Nelengvas, bet įdomus.

* Inga Stepukonienė, *Roberto Keturakio kūryba*. – Kaunas: „Naujasis lankas“, 2011.

Frazė iš spalvoto žurnalo anekdotų kertelės: „Man tai kas, tegu nors ir visus užmuša – kad tik karas nebūtu!“

Po galais, tarsi šie žodžiai būtų išsprudė iš kai kurių Nobelio taikos premijos laureatų labiausiai slepiamų minčių užkaborėlių!

Cit, tik niekam neprasitark apie tai...

Mes galvojam, kad galvojam tik tada, kai galvojam, jog galvojam. Bet yra ne visai taip. Mes galvojam ir tada, kai galvojam, jog negal-vojam.

Labai retai, kartais tiktais po ilgu dvasinių pratybų pavyksta išvis negalvoti. Gal tada, kai negalvojam, jog galvojam, kad negalvojam.

Ara panašai.

Arba visai nepanašai, bet ir lygiai lygiai taip.

Štai mokėjo anadien sutikta moteris-laputaitė, kuri kerėjo minkš-tai tingia eigastim ir maste taip sodriai, taip lėtai, taip grakščiai ište-stai, tartum išvis nemastytu.

Atkelta iš 6 p.

Esame lyg tuščios statinės, riedan-čios per pasaulį, tusti pasaulio pilie-čiai, galintys bet kurioje šalyje gyven-ti, nemylintys gimtosios žemės, nenori-rintys jos puoselėti, jai padėti. Para-šiau „Sakalus“, norėdama „perpilti“ partizanų kraują Lietuvos jaunimui.

– *Jūsų poeziijoje svarbus moteriš-kumo matmuo: kodėl? Kaip nusaky-tumėte savos kūrybos esmę?*

– Kūryba ir jos aiškinimas niekur neveda. Rašytojo mintyse aiškinimas neegzistuoja. Yra intuicija, nujauti-mas ir jautrumas, kurių negalima ap-skaiciuoti.

– *Teigėte, kad mėgstate kurti ka-vinėse. Gal vėl turite mėgstamiausią Lietuvos ir Čikagoje? Rašote na-mie? Jei taip, kokia aplinka jus nu-teikia kūrybiškai? Kokios įtakos jums turi jūsų vyro, rašytojo Henryko Skwarczyński, darbas?*

Geriausia iš visų kavinių yra ma-nono pačios protas. Henryką čia galima rasti sėdintį dažnai, jei ne visada. Šioje „kavinėje“ nėra televizoriaus, pie-no ar cukraus kavai baltinti bei sal-dinti, nėra ir kavos, bet pilna baravy-ku, baravyku, baravyku. Skamba „Meškiuko Rudnosiuco“ žodžiai (jei juos gerai prisimenu):

Ten miške, kur eglės ošia,
Po pušim sena, sena
Buvo meškinas Rudnysis,
Rudnysis – jo žmona.

Klausomės beveik prieš dešimt-mečių pas Viešpatį iškeliausio mano tėvo Antano, kuris visada priminda-vu man vaikystės vakarus, trimi-tuodamas:

Šliumpu-pumpu, šliumpu-pumpu,
Rudnysis takeliu –
Reiks miške jam apžiūrėti
Šimtas bičių avilių.

– *Jau daugelį metų vykstate į tra-dicinį Poezijos pavasarį: kas jus traukia? Kaip keičiasi kasmetis ren-ginys: dalyviai, poezija, klausytojai?*

– Poezijos pavasaris buvo durys į Lietuvą. Iš dalies apgailėtauju, ne-galėjusi žengti pro jas kaip vietinė. Skaičiau Lietuvos autorių poezią, bet kaip Tibeto vienuolis trentinys, ku-ris pirmasyk pamato Himalajų kal-nus. Janina Degutytė, Judita Vaičiū-naitė, su kuria susipažinau, kai pirmą kartą atvykau į Lietuvą 1975 m., Si-gitas Gedas, kuris aplankė mane Vo-

kietijoje, Donaldas Kajokas, Onė Bal-liukonė, Jonas Strielkūnas, Marceli-jus Martinaitis, Nijolė Miliauskaitė, Vytautas Bložė. Tuo laiku mano po-ezijos laukas buvo platus. Gyvenau poeto Carlo Sandburgo „plačiapetė-je Čikagoje“, rinkausi vieną iš dvie-jų išsisiriančių takų Roberto Frosto miške. Atmintinai kartodavau išstra-u-ką iš amerikiečių poeto Edwino Ar-lingtono Robinsono eilerašcio „Ri-chard Cory“:

*And he was rich – yes, richer than a king,
And admirably schooled in every grace:
In fine, we thought that he was everything
To make us wish that we were in his place.*

*So on we worked, and waited for
the light,
And went without the meat, and
cursed the bread;
And Richard Cory, one calm
summer night,
Went home and put a bullet through
his head.*

Williamo Shakespeare'o sonetai, Anglijos Ežerų srities poetų, kaip Williamo Wordswortho, eilės, ame-rikiečių Silvios Plath, Ednos St. Vincent Millay, britės Elizabethos Bar-rett Browning poezija. Gyvendama anglų kalbos terpéje ir būdama Euro-poje, skaičiau graikų kalba Kon-stantiną Kavafį, Odisėjų Elitį; Hen-rykas supražindino su lenkų Zbignie-wu Herberto, Jano Twardowskio, Czeslawo Miłoszo eilėmis. Su pasta-ruoju aiškinomės moterų sajūdžio te-orią viename „Santaros-Šviesos“ su-važiavime Čikagoje.

Nukentėjo gal tik mano rusų po-ezijos žinios, kuriomis džiaugėsi kolegas poetai Lietuvoje. Vis déltø ne-pražiūrėjau Anos Achmatovos, Mari-nos Cvetajevos. Mano aplinkoje bū-rėsi nuo komunistų antplūdžio į Va-karus pasitraukę lietuvių poetai: Hen-rikas Radauskas, Jonas Aistis, Alfon-sas Nyka-Niliūnas, Henrikas Nagys, Kazys Bradūnas, antrojo mano rinkinio redaktorius, Bernardas Brazdžionis, Liūnė Sutema, sudariusi salygas reikštis jauniems poetams, tarp jų ir man, Stasys Santvaras, Antanas Gus-taitis, nužirgliojęs į Jaunimo centro sal-les sceną, išisupęs į kaimynės ilgą juo-do aksomo apsiaustą su kapišonu ir per mikrofoną užgriaudėjės:

*Užtrauksim naujų giesmę, broliai,
Kurios gal niekas nesupras,
Ir vėl gyvensim kaip lig šiolei,
Kol susiresim į kupras.*

*Tas ne lietuvis, kurs nekando
Išūžes partijos vaiduos,
Kursai liežuvio kaip rakando
Dar savo priesui neparduosis.*

– *Kokius Lietuvos poetus išskirtu-mėte kaip kūrybiškiausius?*

– Didžiausias smūgis lietuvių kū-rybingumui buvo ne komunizmo iši-tvirtinimas, o postmodernizmas. Iš-matos plastmasiniame maišelyje ir lie-ka, atsiplėšant, š... plastmasiniame maišelyje.

cave canem

Aldonas RUSECKAITĖS nuotrauka

Pasivaikščiojimas po Maironio sodą

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Barokinis Siručio namas dabar mums žinomas kaip Maironio gyvenamoji vieta, tapusi Literatūros muziejuumi. Prabangūs, turtingiems miestiečiams būdingu stiliumi įrengti rūmai slepia ūksmingą sodą. Skirtumas tik tas, kad Maironio laikais jis driekėsi beveik iki pat Nemuno, o dabar – patys žinote kiek. „Kartu su rūmais Maironis išigijo didelį žemės sklypą iki pat Nemuno, išgriovė čia riogsojusias lūšinas, sandėlius, užveisę sodą, kuriamo pats mėgo darbuotis“, – rašoma rūmų pristatyyme. Kaip atrodė tas sodas, dabar galime atspėti iš senų nuotraukų, laiškų ir net eiléraščių. Ir tokiomis spėlionėms labai tinka šie metai, kai minime Maironio gimimo ir mirties sukaktis, skaitome jo eiles, mėginame poetą atrasti iš naujo artimesnį ir nuoširdesnį, nei jis pasiekdavo mus iš mokyklos vadovėlių puslapiu.

Visai nesenai Maironio literatūros muziejus atsisveikino su lankytociois dviem mėnesiams iki pat rudens. Tačiau ne todėl, kad dabar vasara ir muziejinių panoro priežiuros, o dėl to, kad pastatas bus re-

montuojamas ir nei lankytocioi statybininkams, nei pastarieji lankytocioi geriau jau netrukdytų. Tiems, kurie nepastebėjo, galime priminti, jog statybos, rekonstrukcijos muziejuje vyko ir anksčiau – pagal paties poeto brėžinius iškurtą rūmų mansarda pašventinta bei atidaryta kaip tik muziejaus vasaros atsisveikinimo dieną. Šventinėje popietėje, kuriuo dalyvavo JE arkivyskupas Sigitas Tamkevičius, Lietuvos Respublikos kultūros ministras Arūnas Gelūnas, jaunieji Kauno dramos teatro aktoriai (Gabrielė Aničaitė, Jonas Baranauskas, Saulius Čiučelis, Inga Mikutavičiūtė), pianistė Gailė Griciūtė ir vokalistė Gabrielė Griciūtė atliko programą „Maironio saphas apie Lietuvą, meilę, tikejimą ir viltį“. Joje daugelis kūrinių skambėjo naujai ir kiek netiketai galbūt todėl, kad juos iš pati Maironių sau atrado jaunieji aktoriai, paskatinti muziejaus direktorių.

Maironių prisiminti galime pačiais įvairiausiais būdais. Skaitydami, lankydamis muziejus ir gali net pasivaikščiodami po jo sodą. Tai būtų puikiausia dovana tą sodą mylėjusiui ir puoselėjusiui žmogui.

O muziejaus direktoriė, rašytoja Aldona Ruseckaitė po jį dažniausiai vaikštinėja su fotoaparatu ir rūpescingai tupinėja aplink augančias gėles. Šiuo metu, kai Kaune siautėja statybininkai, fotografijų paroda „Maironio sodas“ kabo vésioje Birštono muziejus ramybėje. Mineralinio vandens versmių skalaujamame miestelyje spalvingos Maironio gėlės itin gerai veši. O A. Ruseckaitė pamena beveik kiekvienos fotografijos istoriją, nes dažnai vieną augalą lyg vaiką stebi nuo daino iki nuvytusios senatvės. Lygiai taip laukia augančių ir raustančių išlikusios Maironio obels vaisių. Taip kartu su augalais ritasi metų laikų istorija, muziejaus dienos ir savaitės. Taip nurieda laikas užmarštin ir parrieda atmintim. O i „žaidimą“ gėlėtomis fotografijomis išsitraukę beveik visi muziejaus darbuotojai. Stebi, kas naujo ir įdomaus, o tada lekia pas direktorię, kurios fotoaparatas visada po ranka.

Kai tik pastebi sode tvyrančių rūką, kabaničius voratinklius ar iškrūtusią rasą, rašytoja puola tykoti fotografijoms tinkamų akimirkų. Nors šiaip sodas tam tinkamas beveik kiekvieną dieną, nes bent įdomū mažmožių tame visada gali aptikti. Galų gale išlikusi senoji dvasia keičia kiekvienos gėlės aromatą ir traukia ypatingu paslaptinguumu, nutylėtomis ir užmirštomi istorijomis. „Mes turime sodininką, tačiau sodą pagal Maironio sumanytą galėsime puoselėti galbūt kiek vėliau, po muziejaus rekonstrukcijos. O dabar stengiamės auginti augalus, kurie žydėjo anuomet arba kuriuos savo eilėse minėjo poetas. Sniegulės, neuzmirštuolės, nasturtos, jazminai, radastos, alyvos... Rozės, bijūnai, gvazdikai, jurginai... Esame suskaiciavę net dvidesim penkis jo paminėtus augalus“, – su muziejiniu atidumu vardija direktoriė. Kai rūmuose gyveno Maironis, sodas linko nuo obuolių. Poetas obelis labai mėgo, pats sodino ir skiepijo. Turėjo net tokiemis darbams tinkamus drabužius ir skrybėlę. Aplink rūmus augo

Maironis savo sode.

Maironio lietuvių literatūros
muziejaus nuotrauka

Aldona RUSECKAITĖ
Gražinos Viktorijos PETROŠIENĖS nuotrauka

gausybė vaismedžių, o po jais skleidėsi gėlės, kurių daugybę Maironis pažinojo ir mokėjo auginti.

Nukelta į 12 p.

Birželio 30 d. Tauragėje gan triukšmingai ir iškilmingai pilies bokšte buvo atidaryta „Fotojūros“ klubo fotografijų paroda. Patriukšmauti ir pasirodyti vi suomenei bei gausiai atvykusiems svečiams radosi gera proga – klubas šventė savo gyvavimo ir veiklos dešimties metų sukaktį. Šiandien tauragiškių klubas, vadovaujamas Romualdo Vaitkaus, gerai žinomas Lietuvoje ir svetur. Iš septynioli kos narių keturi priklauso Lietuvos fotosajungai. Išleisti aštuoni fotoalbumai. Surengtę parodą, anot R.Vaitkaus, jau nebeskaičiuoja... Geografija taip pat plečiasi – nuo Čikagos, Paryžiaus iki Baltarusijos, Rusijos. Nuoširdi bičiulytė su Lenkijos fotografais. Kartais jau tenka atsirinkti, kur ir kada kokiuose pleneruose dalyvauti – projektų daug, pakvetimų taip pat.

Tądien pristatytas ir suakties proga išleistas albumas „Jubiliejinė knyga, kuriai nereikia pavadinimo“. I ją sudėtos kruopščiai atrinktos geriausios tauragiškių „Fotojūros“ narių fotografijos. „Nemuno“ skaitytojams pateikiame pačių tauragiškių prisistatymą albume ir keletą nuotraukų.

„Fotojūros“ dešimtmetis

„Fotojūros“ suakčiai skirtas albumas „Jubiliejinė knyga, kuriai nereikia pavadinimo“.

Ingrida MOCKUTĖ-POCIENĖ.

Klubo „Fotojūra“ vadovas Romualdas VAITKUS:

– Kiekvieni metai kiekvienam iš mūsų atneša įvairiausiomis spalvomis nudažytą gyvenimo tarpsnių su savitu skambesiu, paklimu, savo tišku užtemimui ar švytėjimu. Toki jausmą šiemet patiria jubiliejinių dešimtmetį minintis Tauragės fotografių klubas „Fotojūra“, kuris per trumą laiko tarpą savoje paletėje sugėrė dar tik truputėlių dangaus skaitumo, lietaus kapsejimo, tylios žolės alsavimo, gatvės šurmulio, rytmėtinio paukščio giesmės. Visa tai ir dar tūkstančiai, ne, dešimtys tūkstančių, akimirkų amžiamas išaldytos fotografijose, kurios savo autentiš-

kumą skleidžia per visą pasauly.

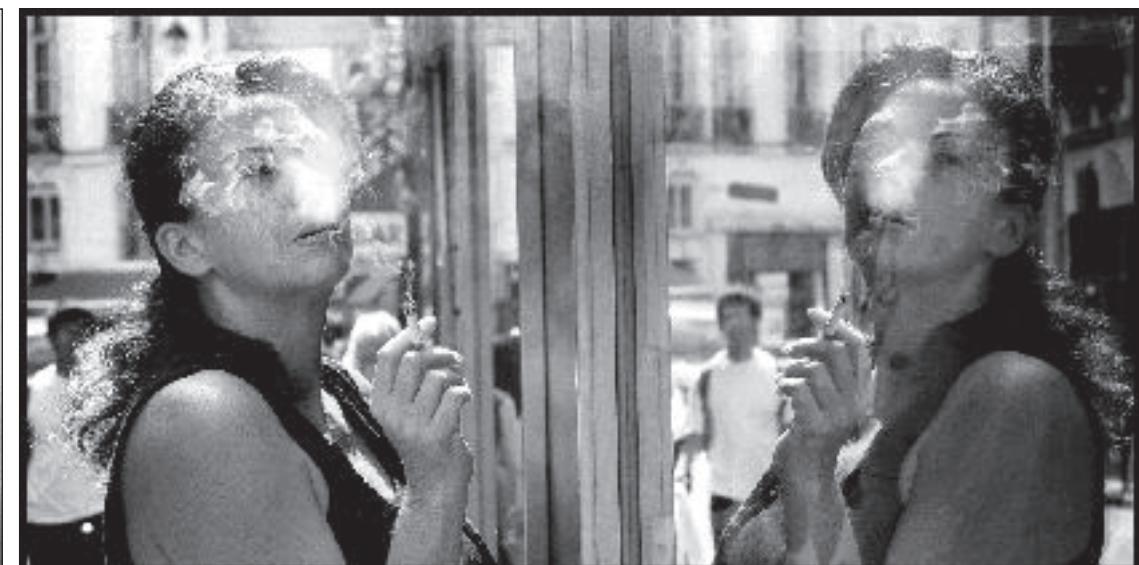
Klubo kraicijo skrynioje guli jau trys fotoalbumai: „Fotomintys“, „Mūsų miestas – Taurage“ ir „Tauragės kraštas“. Sigitas Kancevycius išleido fotoalbumus „Ikvėpimo šaltinis – Taurage“ ir „40 tauragiškių portretų“. Vytautas Butkus – jubilejinį fotoalbumą „Fotografijos“. Malonu pasidžiaugti sėkmingai vykdytais projektais, Tauragės rajono kaimų fotofiksacija. Neišdildomą išpūdį dalyviams ir parodų lankytojams paliko projektas „Karaliaučiaus paveldo fotoatspindžiai“. Didžiulio pasisekinimo sulaukė projektais netradicinėse erdvėse – „Industrija Nr. 5“ (Pramonės parke), „Foto DNR“ (Mėsos per-

dirbimo kombinate), „DoRo“ (Gelezinkelio stotyje). Bene garsiausiai respublikoje ir už jos ribų nuskambėjo klubo vykdomi tarptautiniai fotoklubų suvažiavimai. Per dešimtmetį surengta daugybė parodų Lietuvosje ir užsienyje: Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Mažeikiuose, Birštone, Kėdainiuose, Panevėžyje, Elektrėnuose, Raseiniuose, Palangoje, Sovetskė, Kaliningrade, Ostrudoje, Belchatovė, Čikagoje, Maskvoje, Dubline. O kur dar kūrybinės stovyklos ir plenerai Šventojoje, Kaune, Plungeje, Minske, Karaliaučiuje, Belchatovė. Išsiminta buvo Renaldo Malycho paroda ir Prezidento Valdo Adamkaus vizitas galerijoje bei šios parodos tēsinys

prezidentūroje. Malonu, kad mūsų kūryba nelieka nepastebėta: Sigitui Kancevyciui paskirta Kultūros ministerijos valstybinė stipendija fotografijų ciklui „Už maniežo“ sukurti. Eugenijus Kavaliauskas spaudos fotografijų konkursuose gamtos tema du kart pelnė auksčiausią apdovanojimą – „Auksinių kadrų“. Rolandas Žalgevičius du kartus ivertintas už reportažus „Auksiniu kadru“ ir du kartus Žūvančiųjų gelbėjimo kryžiumi. Romualdui Vaitkui už fotografiją tema „Gyvenimas“ įteiktas „Auksinis kadras“, už nuopelnus fotografijos srityje – Garbės ženklo apdovanojimas.

Kas šiandien suskaičiuos, kiek

valandų, dienų, naktų tykota to vienintelio, nepakartojamo kadro, kuris ne tik savo žavesiu virpintų sielą, visuomet pasirengusią priimti kažką nepaprasto, gražaus, kilnaus arba kas persmelktai gailesčiu, skausmu, o gal net neapykanta? Tai – akimirka. Vienintelė. Nepakartojama. Ir menininkui, regis, nėra itin svarbu, ar jo užfiksuota sekundė fotografijoje bus pastebėta garsiausią vertintojų. Jam visų pirmą rūpi savo kokybišku darbu laimėti prieš save ir žinoti, kad gali daryti tai, ką mano darantis geriausiai – fotograuoti.

Sigitas KANCEVYČIUS.

Sigita FLAKSIENĖ.

Ingrida MOCKUTĖ-POCIENĖ.

Romualdas VAITKUS.

Vytautas BUTKUS.

Klubo narys Sigitas KANCE-VYČIUS:

Su kuo dažniausiai asocijuoja si ištartas skaičius „10“? Cia jau kaip kam ... Vieniems gal su litų kupiūra, ant kurios pavaizduoti legendiniai lakūnai Steponas Darius ir Stasys Girėnas? Kitiems - su pypliu, spardančiu kieme kamuoli? Dar kitiems - gal su Dekalogu, kuri, anot Biblijos, Dievas Mozei perdaivė ant Sinajaus kalno...

Dešimtuko sužadintų vaizdinių sąrašas gali būti labai ilgas, tačiau gali būti ir taip, kad jokio siužeto ar pavadinimo visai nereikia. Ogi 10 ir tiek, bet, žiū, kažkas šelmiškai besišypsodamas ims ir ištars: „Atimkim man dešimt metų, tada pažiūrėsim...“

Suprask, prieš dešimtmetį jis dar buvo oohoho... O ką reiškia dešimt metų organizuotai žmonių su fotoaparatais grupei? Reiškia, ir ne taip jau mažai. Ta šiokia tokia istorija, nuveiktu darbų ir pasieki-

mų savadas, nuo kurio vieną dieną apsala ir pačių taikiai įrankiais ginkluotų klubiečių, puoselėjančių visuomeninę kultūrą, širdys. Tod kas jie tokie, per dešimtmetį vykdę galingus meno projektus ir skyne pripažinimo laurus ir gal kartelių kitą kluptelėję ant netikrumo grumsto, pasišovę įrodyti sau ir daug kam, kad atokus Lietuvos geografinis taškas nereiškia žemesnio lygmens? Tai mes. Tauragės fotografų klubas, kuris jau tikriausiai prieš penketą ar daugiau metų išaugo iš to amžiaus, kai reikėdavo prisistatyti savo kolegom. Pakak ir penkmečio, kai įvairiuose renginiuose, nespėjus net pasisveikinti, jie aplenkdamo: „Tauragė atvažiavo!“

Taigi atoki Tauragė Lietuvai pirmiausiai asocijuojasi su fotografija.

Neklausiu, ar tai pasiekti buvo lengva. Geriau priminti epizodą, kai buvęs meras Robertas Piečia vieną dieną, atskélęs nuo pirmi-

Vaidas BIČKUS.

ninko kėdės, paliko nebaigtą vesti tarybos posėdį ir pats, sėdės už autobuselio vairo, mat tada nė vienas savivaldybės vairuotojas neturėjo vizos, Tauragės fotografus nuvežė į Kaliningrade vykusį klubo parodos atidarymą. Žurnalistai ilgai šiuo faktu negalejo patikėti, nes iš savo patirties žinojo, kad valdžia būna aukštai, o čia kažkokas *neformatas...* Kažin ar kas pri-

simins, kokius klausimus tame posėdyje sprendė Tauragės rajono savivaldybės taryba... Tikriausiai tai jau prariojo praeitis, tačiau ši metro žygį Tauragės fotografai, be abėjonės, pasakos ir savo anūkams.

Stai todėl ir ši knyga neturi pavadinimo, nes ne pavadinime glūdi esmė ir prasmė. Prasmė - darbe, kuris suteikia pilnatvę, o gyvenimą pripildo kūrybinio džiaugsmo.

Tauragės fotografų klubas švenčia savo gyvavimo 10-metį. Tegul šia proga pasinaudoja ir kantrus fotografijos mėgėjus. Tegul jis varto šią knygą, kurioje kiekviena nuotrauka - tarsi žvilgtelėjimas per (už)ranko skylutę, kur kartais surandi šį tą sau artimo ir mielo.

Parengė Gražina Viktorija PETROŠIENĖ

Renaldas MALYCHAS.

Didžiosios mugės paunksmėje

Ugnė KRAULAIKYTĖ

Praūžė, o gal tiesiog prašurmuliavo, kartkartėmis didesnėmis žiūrovų bangomis užliedama „Litexpo“ parodų sales tarptautinė šiuolaikinio meno mugė „ArtVilnius'12“. Officialoji statistika tokiu: dalyvavo 53 meno galerijos, beveik pusė iš jų – Vilniaus (22), 19 užsienio šalių (aktyviausia buvo Vokietija, pasirodė 6 jos galerijos), atokiau nuo sostinės verdantį dailės gyvenimą pristatė Panevėžys, Druskininkai, Utēna ir Klaipėda. Kauno meno galerijų didžiojoje mugėje matyta mažiau negu pernai.

Kaip teigiamas, ir komerciniu, ir meniniu požiūriu trečioji meno mugė „ArtVilnius“ buvo vykusi. Kolekcininkai šikart kūrinius pirkо drąsiau, o lankytajai, pasak renginio meno vadovės Ramintos Jurenaitės, galėjo įsitikinti šiuolaikinio meno įdomumą, be kurio „netekume daugelio atspalvių“. Ne paslaptis, kad nemaža jų dalis tamsūs. Ir niūrūs. Kai kurie kūrybiniai bandymai bejegiai pasipriešinti pasaulio purvui, nuo kurio atsispiria, kurį (galbūt) bando demaskuoti ir kritikuoti, bet čia pat virsta tomis pačiomis dulkėmis, iš kuri kilo. Iškreiptos erotikos, vulgarumo, balansavimo ties kičo riba, skurdesnio turinio fone tikru atradimu tampa darbai, kurių autoriams nepristigo nei laiko ir kantrybės, nei meilės savo amatui (kaip ir pasigailėjimo įvairialypio banalumo, žiaurumo ir amoralumo nualintam žiūrovui). Tarp šių Lietuvos atstovų derėtū paminiėti Algirdą Gatavecką (už projektą „Poveikis“ pelniusį geriausio Lietuvos jaunojo meninink-

ko vardą), Liną Blažiūną (projektas „Drevinė pušis“, Utēna), Audronę Petraiūnaitę (mugėje pripažinta geriausia Lietuvos menininkė), Sigitą Maslauskaite („Arkos“ galerija, Vilnius). Be abejo, autorių, kurių darbai išryškina šiandienos kūrybinius kontrastus, būta ir daugiau.

Tiesa, ne viena galerija pristačia veikių modernistinės nei šiuolaikinės meninės raiškos kūriniai. Mugės kontekste buvo keista matyti stiprią Paryžiaus mokyklos įtaką patyrusio Vytauto Kasiulio paveikslus, Petro Kiaulėno darbus, kuriuose mirgėte mirga prancūzų dailės, impresionistų ir postimpresionistų atšvaitai (abu autorius reprezentavo galerija „Menų tiltas“, Vilnius), lygiai taip pat kaip ir Vinco Kisarauskas („Lietuvos aido“ galerija, Vilnius), Valentino Antanavičiaus arba Silvestro Džiauksto (abu pasirinko „Juškų gallery“, Vilnius) kūriniai.

Kauno dailės galerijos, sakyčiai, išlaikė balansą tarp tradicijos ir atotrukio nuo jos, lankytouj

Agnė LIŠKAUSKIENĖ

pernelyg nešokiravo pristatomų autorų eksperimentais. Tarp rimtai nusiteikusiu Kauno atstovų išsiskiria ironiškai žaismingas VDU meno galerijos „101“ pasirodymas. Dailininkė Marta Vosyliutė vaikišką manierą primenančius paveikslus papildė šmaikščiomis etiketėmis. Tekstas ir vaizdas jos darbuose vienodai svarbiū (visai kaip komiksuse). Susiliudami į vieną jie tampa būdu nors ir ne stačiokiškai, bet pakankamai aiškiai išreikštai socialinę, kultūrinę, politinę kritiką.

„Aukso pjūvio“ galerijos stende buvo galima išvysti trijų menininkų kūrybos vaisius: Agnès Deveikytės-Liškauskienės („Keturios sienos“, „Dualumas“ ir kt.), Jovitos Aukštikalnytės-Varkulevičienės (iš ciklo „Studija“) ir Sauliaus Paliuko (iš ciklo „Skylės“), tuo metu „Kauno lange“ indėlis iš mugė – A. Petraiūnaitės („Autoportretas su P. Breiglio medžiotojais ant sniego“ ir kt.) ir Aušros Barzdukaitės-Vaitkūnienės (iš ciklo neoficialiu pavadinimu „Marulės gyvenimas“) drobės.

A. Deveikytės, J. Aukštikalny-

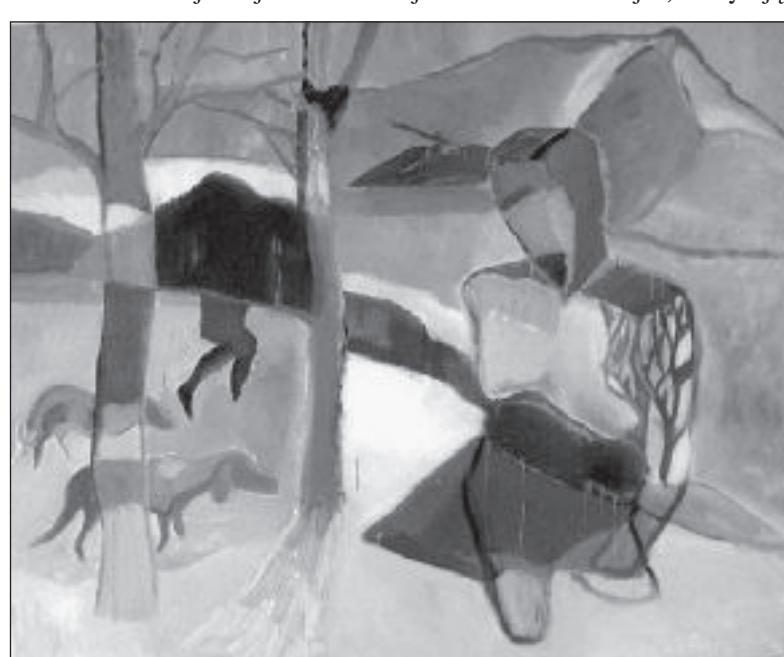
tės ir S. Paliuko trijuje netrukus taps išprasta matyti kartu: menininkai drauge dalyvavo parodoje „Meno parko“ galerijoje „Netapyba“, o liepos viduryje jų darbus išvysime Kauno paveikslų galerijos parodų salėje. Tiesa, dar studijų metais A. Deveikytė ir J. Aukštikalnytė kartu su S. Paliuku ir taip yra G. Bankauskaite rengdavo parodas grupės „Kart keturi“ vardu, tačiau vėliau menininkų keiliai išsiskyrė.

Vertinant „Aukso pjūvio“ dailės darbų pasirinkimą – jis gana šiuolaikiškas, atitinkantis mugės koncepciją, nors ir be provokuojančių elementų. Pristatomų dailininkai nutolsta nuo klasikinės tapybos: J. Aukštikalnytė renkasi piešini, A. Deveikytė daug dėmesio skiria pačiam tapybos pagrindui – drobę sudaigst iš atskirų lopų, S. Paliukas idėjai perteikti pasitelkia tik būtiniausias spalvas, vos kelis kontūrus. Atitinkę nuo natūros menininkai leidžiasi į filosofišką pasaulio apmąstymų abstrahavimą.

Išieškotas koloritas, dėmesinamas šviesai, potėpiui ir siužetui liudija tam tikrų tapybos

tradicių tąsą A. Petraiūnaitės ir A. Barzdukaitės-Vaitkūnienės kūryboje. Prisiminus pernai rudenį pristatytai aštū ir skausmingą A. Petraiūnaitės ciklą Lady Gaga temą galerijoje „Aukso pjūvis“ (vėliau paroda perkelta į VDA parodų salę „Titanikas“), gera vėl matyti lyriškumą, švelnią melancholią, subtilią išisupusią paveikslų potėpiuose ir elegantiskai nuvilniančią plastiškais figūrų kontūrais. Na, o A. Barzdukaitės-Vaitkūnienės kūryba apgaullinga. Po sodriu, gyvenimo geismu trykštančiu tapybos sluoksniu slepiasi keistos, ne visadas laimingos istorijos. Daug dėmesio skirtama spalvai, jos savybėmis pertekli emocijas ir energiją, autorė nenusisuka nuo literatūrėskumo. Šiakart ji remiasi kaimo moters gyvenimu, stengiasi pamatyti kasdienybę jos akimis.

Jei apibendrintume, Kauno dailės galerijų mugė būta nedaug, bet jų pristatomų menininkai gana skirtinės. Išskirtinėmis kauniečių darbų savybėmis tapo paveiksluose įstausta ramybė, gilus susimąstymas, dėmesys tapybiškumui.

Audronė PETRAIŪNAITĖ

Pasivaikščiojimas po Maironio sodą

Atkelta iš 9 p.

Muziejininkai savo archyvuose iki šiol saugo pageltusius užrašus, kuriuose Maironis atsainiai rašyse na žymėjosi, kaip ką prižiūrėti, nes jo sode augo viskas, ką tuo metu buvo galima auginti. Taip už elegantiškų miestiečio rūmų slėpési dideli žemdirbio genams pasidavusio aktyvaus sodininko sūnaus žalumos plotai. Tai poetui buvo geriausias poilsis, galbūt vieta atitrūkti nuo pasaulio ir pasimelsti.

Dabar senuosiuose soduose šios savotiškos augalų istorijos galime mokytis ir mes. Atpažinti augalus, kurių apsuptyje augo mūsų seneliai. Tik tokie likę Maironio sodelyje ir A. Ruseckaitės fotografijose. O jų nome (gal kiek keista, nes dažniausiai būna visiškai atvirkščiai) – pastatų fragmentai, fasadų ornamentika, gar-

sioji pavėsinė. Augalai, tokie gležni ir trapūs, kartais saknimis įauga į labai tolimą istoriją. Retsykiai lyg muzika ir aromatai sugrąžina beveik realų naują jos potyrį. Tose įvairias palvėse gélėse iš tiesų juk ir tebegyvena Maironis. Niekur toli nuo jų pasitraukti negalėjo. Ir mes, A. Ruseckaitės fotografijų padedami, susitinkame kiek kitokį poetą, kuris apie Lietuvą dainavo „plačiai, galingai ir skambiai“, tarsi ant aukšto piliakalnio stovėdamas, tačiau kartais pasilenkdavo mažutės neužmirštulės nusiskinti arba nukritusio obuolio pakelti. Šiaip, vaikštinėdamas sode, į kurį pakviesi mes visi.

Aldonos RUSECKAITĖS nuotrauka

Operetės festivalis Kauno pilyje – tradicinės ir kasmet naujas

Ar galėtų kas nors geriau atspindėti tikrąją Laikinosios sostinės dvasią nei besileidžiančios saulės fone besiliejantį svajingą muziką ir senamiesčio klonis, nusėtas šventiškai nusiteikusios publikos? Matyt, tikrai ne. Nes praėjusi savaitgalį i XI tarptautinių festivalių „Operetė Kauno pilyje '12“ suplūdusios kauniečių minios akivaizdziai įrodė, kad tebesame neabejingo šiam praeities nostalgijas alsuojančiam žanru. Ir ne tik jam, nes renginio organizatoriai – Laimutė Kuzmickaitė-Milašienė, Gediminas Maciulevičius, Danielius Vėbra bei Benjamas Želvys – nuoširdžiai pasistengė, kad programose skambėtų ne vien populiarū operecių ir miuziklų ištraukos, bet ir solidžių operų arijos ir netgi šiuolaikinio roko ritmai.

Pirmai vakarų publika turėjo progos klausyti pačių įvairiausiu solo ir duetu, atliekamų Lietuvos atlikėjų bei užsienio svečių. Skambėjo maestro Virgilijaus Noreikos, Vytauto Juozapaičio, Kristinos Zmailaitės, Edmundo Seilius, Eugenijaus Chrebtovo, Mindaugo Rajaus, Evelinos Sašenko, Jeronimo Miliaus, Eg-

lės Šidlauskaitės, Eriko Fentono (JAV), Jelenos Mirtovos (Rusija) balsai. Vienintelei Europoje Vengrijos operetės akademijai atstovavę Barbara Bodi, Pelleris Karoly ir Davidas Szabo demonstravo puikias muzikines ir choreografines šio žanro galimybes. O aukštų profesionalumų garsejančių Rusijos ir Europos šalių studentų simfoninių orkestrų meistriskai „vedė“ Lietuvos ir užsienio dirigentai: Julius Geniušas, Sergejus Rolduginas (Rusija), Jonas Janulevičius bei Virgilijus Visockis.

Antrajį renginio vakarą pirmą kartą mūsų šalies istorijoje atviroje erdvėje suskambusią operetę „Karaliaus antrininkas“, pastatytą pagal Tadeuszo Dobrzańskiego kūrinį „Karaliaus ložė“, režisierius Keštutis Jakštastis įvardijo išsūkiu ir sau, ir atlikėjams, ir lietumi grasinusiam dangui. Tačiau premjeros sėkmė, ką gero, pranoko ne tik jos statytojų, bet ir pačių reikliausiu žiūrovų lūkesčius. Dangus, beje, sugadinti vakaro taip pat nedrįso. Žaismingo siužeto vedami net dviejose scenose į svajingą meilės finalą „keliavo“ operetės žanro meistrai Raimondas Baranauskas,

Pagrindinė operetės „Karaliaus antrininkas“ pora – Kristina Siurbyté (Madlen) ir Raimondas Baranauskas (Žanas).

Kristina Siurbyté, G. Maciulevičius, Tomas Ladiga, choro ir baleto artistai, taip pat orkestrantai, diriguojami maestro V. Visockio.

Du kaičiaus vasaros vakarus iš atlikėjų pačios aukščiausios „prabos“ meistriskumo paraikalvės tarptautinis festivalis „Operetė Kauno pilyje“ parodė, kad i antrajį gyvavimo de-

šimtmety įkopės renginys jau tapęs geru „tramplinu“ ne vienam jaunam atlikėjui, nuoširdžiu susitikimu su gausia žiūrovų minia pripažintiems scenos meistrams ir nuostabia švente bei dovana miestui.

„Nemuno“ informacija
Laimučio BRUNDZOS nuotraukos

Evelinos Sašenko ir Jeronimo Miliaus duetas.

Vengrijos operetės akademijos atstovai: Barbara Bodi, Pelleris Karoly ir Davidas Szabo.

Moteriška, gėlėta, siuvinėta...

Atkelta iš 2 p.

Dailininkė gimė karstojoje Argentinoje, Buenos Airėse, kur jau prieš aštuoniolika metų išmoko gaminti rankų darbo popierių, bet 1968 m. baigė grafikos specialybę Vilniaus dailės institute. Kuria ofortus, kolazus, objektus, ekslibrisus, yra iliustravusi knygų. Tačiau dabar labiausiai atpažystama iš kitokios raiškos. Ryškiausias kūrybos ženklas – spalvotos vėduoklės. B. Bublytės improvizacijoje balta reiškė kvapą, raudona – giminė, juoda – sapnų arba mirštą, o paskutinioji, smėlio spalvos – šventę. Istorijos pynėsi apie miestuose pasklidusį žydičių apelsinų aromatą, šokių batelius, lietų... E. K. Kriauciūnaitė kalba apie kitokias improvizacijas, lydinčias jos kūrybos paieškas. Mini juntamus, užuodžiamus, matomus dalykus, o jų išvirks-

čioji, nujaučiamoji pusė lieka nutylėta. Na, ne, gal net labai aiškiai išsakyta kūryba.

„Aš kuriu vėduokles, nes man artimas flamenko, Ispanijos kultūra. Tai, kas žmoguje užfiksuoja vaikystėje, niekur ir vėliau nedingsta. Bet kiti mano darbai atveria vidines nuostatas ir nuotaikas“, – paroda pristatė autorė. Praeityje išbandytyos beveik visos klasikinės grafikos technikos. Tačiau raižymas kenkia regejimui, tad autorei teko priimti kitas kūrybos taisykles. Dabar ji dažniau dirba su dideliais formatais, tapo. Visgi nėtrukus kalba vėl krypta prie rankų darbo popieriaus, kurio gamyba grafikei – tarsi alchemija. Neseniai ji atrado, kad puikų popierių galima gaminti iš Ispanijos paplūdimyje randamo augalo – jūros alyvuogių. Grafikė savo sukurtus darbus žada vežti pristatyti ispanams, kurie juos pa-

matę veikiausiai nustebi. Taip eksperimentuojama su daugybe augalų. Galime pamatyti bananinės palmės stiebo, kanapės, lino, meldų, kraujžolių, cikorijų popieriaus. Kai grafičės rankose atsiduria koks augalas, pirmiausia jis būna ištirinėjamas, ar netinka popieriaus gamybai. E. K. Kriauciūnaitė prisimena, jog yra parasitaikė, kad savo popierių perdirbdavo iš jau pagaminto puikaus ir labai brangaus medvilnės popieriaus. Matyt, norėjosi ji iškrauti reikiamas energijas, atrasti savitą faktūrą, kol buvo galima ką nors iš jo kurti. Popieriaus gamyba, prisipazijsta autorė, jai geriausia meditacija ir poilsis, nors tai gana sudėtingas ir ilgas procesas. „Jau antras dešimtmetis gyvenu „apsėsta“ rankų darbo popieriaus... Jis, galima sakyti, tapo mano gyvenimo savastimi. Popieriaus gimimas prilygsta misiterijai. Jis savaičių disciplinuoja kūrybos procesą ir dažnai „diktuoja“ žaidimo taisykles. Rezultatas kartais būna visiškai nenuspėjamas, nes popierius turi atmintį“, – teigia autorė.

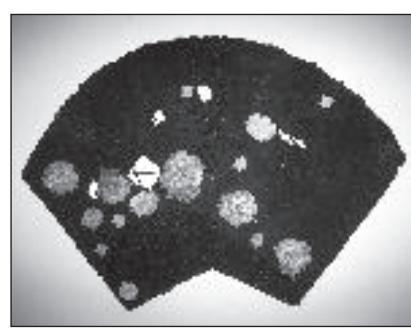
Visi kūrimai pulsuoja aistra ir noru įdomiai gyventi. Purpuro spalva, rožės, vėduoklės... Emocingumas visai nedangstomas. Darbai kuriami be eskizų, todėl tampa improvizacija, netikėtumu. Grafinės dėmės kartoja, bet vis kitokiomis kompozicijomis, naujai. Lygiai taip, kaip dėliojant pasjanso partiją.

„Nedidukėje Elvyros dirbtuvėlė-

Aistros vedamos menininkės: grafikė Elvyra Katalina Kriauciūnaitė ir aktorė Brigita Bublytė.

je gimsta abstrahuoti didelio formato grafikos lakštai su tapybiškai besisluksninuojančiomis spalvinėmis dėmėmis. I vientisą meninį audinių išlieja kiaurymės, iplėsimai, reljefiniai iškilumai, o netikėčiausios priemonės (virvelės, viela, pagalukai ar žolės kuokštai) padeda išgauti faktūrų įvairovę. Dažni apskritimo ar spiralių motyvai suvokiami kaip amžinojo gyvybės rato, pasaulio raidos simbolai. Prabėgantį gyvenimo tėkmę, būties nepastovumas, metų laikų kaita ir cikliškumas – tai temos, vis sugrįžtančios į E. Kriauciūnaitės grafikos lakštus“, – dailininkės darbus apibūdino menotyrininkė Regina Urbonienė. Drobė, popierius, dažai – trys sluoksniai, kurie sudaro sunkiai

Grafikės vėduoklių vėjai.

Sodrių spalvų abstrakcijos – kelias į vidinį pasauly.

I „ArtVilniu“ – fotografuoti

Turbūt turėčiau sakyti, kad tarpautinėje meno mugėje „ArtVilnius“ šiemet patyriau mažiau išpūdžių negu pernai ar užpernai – tiesa, jų stogius sietinas ne su mugės kokybe, bet veikiau su faktu, kad nenaudas reiškinys kelia mažiau klausimų arba jie dėl nutylėjimo laikomi retoriškais.

Aišku, būta ten ir prėskybės, ir pernelyg atkaklaus įtaikavimo tariamoms tendencijoms arba savo pačių „atidirbtai“ stilistikai, bet būta ir tokios, sakyčiau, genialiai levitujančios beprotybės, ir pusiau kosminio (meninio) nesvarumo – taigi visko, i „viską“ išskaičiuojant ir pinigingus lankytojus, šiemet mugėje išleidusius arti pusės milijono litų. (Nemažą dalį bendro pirkinių krepšelio sudarė Modernaus meno centro pirkiniai – jau pirmąją mugės dieną ši institucija išsigijo apie 10 kūrių, tarp kurių – Petro Mazūro skulptūra „Paskutinė užuolaida“. Pasak Lietuvos meno galerijų asociacijos prezidentės Dianos Stomienės, pirkėjus šiemet viliojo brangesni darbai: net aštuonis kūrius pardavė „Galerija 21“ iš Rygos. Kauno fotografių galerija pardavė Lietuvos fotografių patriarchą Romualdo Rakauską ir Antano Sutkaus fotografių. Pastarojo darbas „Maratonas“ ivertintas 1900 eurų – apie 6500 litų – o tai, anot galerininkės, jau padalinio lygio kaina.)

Turbūt nelabai keista, kad mugėje slampinėjo ir apšciai rašytojų – tiesa, jų rankos dažniau čiuopė ne šiugždančius šlamanciuosius, kurių, dera pakartoti, sis luomas daug neturi, bet fotoaparatus arba mobiliuosius telefonus su įjungta foto-

Aušros KAZILIŪNAITĖS nuotrauka

grafavimo funkcija. Tai, beje, darė ir nemaža dalis kitų lankytojų, tarytum besivaržiusių, kuris iš mugės išsineš daugiausia skaitmeninių savo išpūdžių atvaizdų. Apskritai pastebiu tendenciją, kad fotoaparatas pastaruoju metu atlieka tam tikrą tarpininko vaidmenį tarp piliečio „iš gatvės“ ir meno – siam menas yra nesuprantamas, bet jis išgauna patrauklumo ir sąlyginės vertės, kai fotografuojamas masiniame renginyje. Nors tokiam santykui su menu galima prikišti daug, – juk spaudžiant fotoaparato užraktą rūpi fotografuojamo objekto, o ne meno kūrinio savybės, – turbūt reikėtų optimistiškai teigti, jog tai pirmas nedrąsus žingsnis ugdant savo meno mėgėjų arba, kiek blogesniu atveju, snobą.

Vis dėlto kirbėjo nuojauta, kad

spaudant užraktus tiesiog registruotas apsilankymo mugėje faktas arba ieškota „priekol“, vėliau tikslinių paviešinti socialiniame tinkle. Galbūt todėl bene gausiausiai atrodė apgultos galerijos, kur buvo jūdancių, realų vaizdų retransliuojančių ar ypač keistų objektų, paradoksaliai suderinančių tam tikrą populizmą ir meniškumą. Sakykim, žmonių minia neslūgo ties Giedrius Jonaičio darbais – čia ant šeškų iš kamšų galvų sukosi spalvotomis švieselėmis mirgantys propeleriai, stirksojo iš sukarpytų banknotų suformuotos dešros (G. Jonaitis yra lietuviškų litų dailininkas), žiotis vertė militaristiniai objektais, sudurysti iš medžio ir tų pačių šeškų kailiukų. Visus kūrius susiejo viuryje stovintis „Lėktuvnešis“. Sudoti (spragsėti fotoaparatais) kvie-

tė ir Nerijaus Ermino skulptūrinė kompozicija „Voveraitė ir siena“, kurios centrinė ašis – iš putplascio (turbūt) pagaminta voverė, šios didžiulė uodega sumeistrauta iš laukuotos medžio drožlių plokštės, anksčiau priklausiusios sovietiniams baldeliui. (Kad ši sasaja būtų aiškesnė ir lankytojai galėtų ne tik pasiprikolinti, bet gautų ir sentimentų dozę, greta pastatytas ir pats baldelis, – tikriausiai skulptūrai nepanaudota jo dalis).

Čia ypač derėtų minėti fotorealistinė technika dirbančius brolius Algirdą ir Remigijų Gataveckus, kurių pristatė piešuku atliktus vaikų globos namų, – beje, tų pačių, kuriuose užaugo ir patys, – auklėtimų portretus. Be galio tikroviški atvaizdai kaip magnetas traukė lankytojus ir taip demonstravo, kad nūdieną Lietuvoje nepopulari realistinė maniera sulauktų nemažai gerbėjų. Atkreiptinas dėmesys, jog autoriai savo modeliams padovanojo kelionę i meno mugę, todėl jų ekspozicijos pristatymas virto ir savotiška socialine akcija, ir savotišku aki-brokštu tiems, kurie skubėjo nurašyti projektą „Poveikis“ kaip nuobodų ir beprasmį. Beje, A. Gatavecas tapo geriausiu jaunuoju „ArtVilnius“ menininku. Taip pat apdovanoti ir jau minėti kūrėjai – N. Erminas pelnė laurus geriausios skulptūros kategorijoje, o G. Jonaičio „Lėktuvnešis“ tapo geriausiu mugės kūriniu.

Jau rašydamas ši tekstą nusprenziau pasidairyti, ką apie mugę kalba organizatoriai bei žiniasklaida, ir likau mažumėlę apstulbės. Jei lygtume su knygų mugę, – o tai no-

rom nenorom tenka daryti, nes, šiaip ar taip, rašytojams ji svarbiausia, – „ArtVilnius“ koncentracija į prekybą atrodo tiesiog paranojiška. Žinoma, nereikėtų sakyti (taip teigti būtų tikrai naivu), kad leidėjams nerūpi pelnas ar kad knygos yra kažkokios šventesnės už paveikslus, tačiau apgaubę knygų mugę (tarriamai?) kultūriniu šurmuliui leidėjai ne tik pasididina pelną, – juk šitaip priplūsta ir nieko pirkti neketinus lankytojų, kurie galiausiai vis tiek ši tą išsygja, – bet ir sukuria mieste šventę. Aišku, paveikslų ir knygos kainos skiriasi šimtus ar net tūkstančius kartų, todėl jokios viešo viljojimo procedūros neduotų akivaizdžios naudos, bet vaikstant po gana tuščias „Litexpo“ sales atrodė, kad organizatoriams dirbtai šia kryptimi vis dėlt derėtų, – jau vien dėl to, kad menas neatrodytų pačių menininkų (nesvarbu, kurios sritis) ir piniguočių reikalas. Be abejo, pinigingas kolekcininkas nepageidauja nei šurmilio, nei kultūrinės renginių, tiesą kalbant, mugė jam yra darbo biuras, – tai lyg ir pateisina griežtą komercinę jos orientaciją, – tačiau šiuo atveju nešeina užmiršti statistikos, teigiančios, kad paveikslų ryžtasi išgyti (officialiai kalbant – ryžtasi „investuoti į meną“) vis daugiau finansinių galimybių turinčių vadinamą „paprastą“ žmonių, pernelyg arba išvis negalvojančių apie investicinę gražą. Štai tokius asmenis, galbūt teisėkančius interjero detalės savo naujam būstui, edukaciniu kultūros renginiu galėtų paskatinti aktyviau domėtis menu ir, žinoma, drąsiai jį pirkti. Ypač jei kada nors visa rinka bus persmelktą E. Parulskio pesimizmo dėl meno kaip investicijos būdo, žmonės, išgyjantys meno kūriinių vien todėl, kad jiems tai gražu ir įdomu, bus dar labai reikalingi.

mokslo populiarinimo ir kelionių literatūra, poezija, eksperimentinė literatūra ir tarpdisciplininis menas, naujos leidybos idėjos ir elektroninė knyga. Numatomą labai įvairi ir įdomi festivalio kultūrinė programa: atskirose salėse vyks naujaušių knygų pristatymai, probleminės diskusijos, susitikimai, koncertai, filmai, spektakliai.

Festivalio dalyviai ir svečiai – Lietuvos bei užsienio rašytojai, menininkai, leidėjai ir intelektualai. Tarp jų – Leonidas Donskis, Rolandas Rastauskas, Kęstutis Navakas, Gintautas Mažeikis ir kiti, kurie ne tik dalyvaus diskusijose ar jas ves, bet ir pasirodys netikėtai amplia naktinėje festivalio programoje.

Organizatorai žada, kad šiame renginyje bus galima ne tik išgyti knygų, bet ir gerai praleisti laiką – „Titaniko“ kiemelyje veiks kavinė, gros muzika, o du vakarus bus surengti gyvos muzikos koncertai.

Pranešama, kad pagal geriausias užsienio knygų renginių tradicijas, pasibaigus oficialiam festivalio darbo laikui „Titanike“, veiksmas tėsis senamiesčio kavinėse, klubuose ir knygynuose. Ten esą vyks diskusijos, pokalbiai, bus bendraujama, skambės muzika.

Aišku, nereikėtų manyti, kad vienas nuoširdus padėties įvertinimas ir vienas festivalis ką nors iš esmės pakeis, tačiau tokie leidėjų judesiai literatūros žmonėms suteikia (apgaulią?) viltį, kad šie irgi juda ta pačia kryptimi – tai yra pakeliui.

Puslapiai parengė
Andrius JAKUČIŪNAS

Ta pačia kryptimi – tai yra pakeliui

Rašytojai ir knygos kultūros mylėtojai turbūt jau seniai įprato laikraščio arba žurnalo kultūros skiltyje rasti protinį ir veikiausiai pagrįstų (nors dėl to galima ginčytis) intelektualų minčių apie blogėjančius laikus ir, žinoma, artejančią rasytinės kultūros apokalipsę. Tai neglumina ir nestulbina – intelektualų raudos (kitados, bandydamas pasakyti, kad niūriai piešiamas kultūros peizažas nepadeda spręsti problemą, greičiau jas dar pagiliava, šios rūšies tekstu buvau pavadinęs „graudžiais verksmais“), esą rasytinės kultūros niekam neberekia, yra sena tradicija.

Šiuo požiūriu dienraštyje „Lietuvos rytas“ nesenai publikuotas interviu su leidyklos „Baltos lankos“ vyriausiuoju redaktoriuim Sauliumi Repečka taip pat nėra išskirtinis – tekstas deramai apokaļpinčias, redaktorius literatūros ateičiai vaizduoja klasikinėmis niūriomis spalvomis, savaičiai suprantama, padeduodamas, kad „augau nauja beraščių karta“, ir taip išsitraukia i gausų anksciai tai dariusiuoj choro. Vis dėlto šis interviu yra minėtinės, nes kai kurios Jame išsakyto mintys šiandieną skamba labai naujai (ir drąsiai), todėl ši pokalbi sunku priskirti tradiciniams „intelektualų graudžių verksmu“ žanru.

Garsios leidyklos vyriausiasis redaktorius leidžia sau pripažinti, kad už dabartinius skaitytojų įpročius nemaža atsakomybė turėtų prisiiesti ir leidėjai, ilgus metus juos gundę prėska, primityvia literatūra. „Leidėjai pataikavo prastam skaitytojų skoniu, o kartu jų ir skatin, ir kūrė. Buvo akivaizdžios prasto skonio kūrimo technologijos, nes prastą literatūrą yra paprasčiau parduoti, ją galima leisti didesniasi tiražais ir gauti didesnį pelną“, – dienraščiu išsakė S. Repečka. Anot jo, nors šiai laikai skaityma daug, suprasti rimtesnės knygos teksto dažnai jau nesugebama. „Susidaro užburtas ratas: žmogus bunka, neugdo nei savo proto, nei emocinio intelekto, tada pereina prie dar paprastesnio knygų. Po to ir apskritai knygų pradeda neberekiai, užtenka televizijos“, – teigė jis.

Šito fakto pripažinimas, – o išgirsti tokius žodžius iš leidyklos atstovo lūpų vos prieš keletą metų būtų buvę neįmanoma, – galima sakyti, atveria visai naujų diskusijų šia tema puslapį. Nors akivaizdu, kad Saulių būti nuoširdų spryrė į leidyklą „Baltos lankos“ išsukusi križė, jo nuosprendis skamba viltinė, nes jis taisyklingai sudėlioja akcentus, sunaikindamas dirbtinai kuriamą priešpriešą tarp rašytojo, kuris esą rašo nesuprantamai (t. y. nesąmonės, kurių tiesiog neįmanoma skaityti), ir skaitytojo, kuris ta-

riamai yra debilas ir beraštis, kuriam jokia gudresnė lektūra tiesiog negali būti įdomi.

Suvokimas, kad į aklavietę literatūros procesus stumia valstybės kultūros politikos nebuvimas (ir apskritai jos požiūris į kultūrą) bei tų pačių leidėjų pataikavimas primityvių tauškalų ir lopšinės prieš miegą neva pageidaujančiam skaitytojui, ateityje gali padėti atkurti ryšį tarp literatūros kūrėjų ir ja besidominčių, žinoma, jei leidėjų nuoširdumas bus sutvirtintas konkretiai darbais. Deja, realybė kol kas kitokia – sakykim, anksčiau rimta grožinė ir akademinė literatūra sudarydavo 80-90 proc. „Baltų lankų“ išleidžiamų knygų, o dabar – vos 15-20 proc. (Kita vertus, gerų knygų pilni knygynai – tereikia turėti pinigų ir noro skaityti.)

Vis dėlto faktas, kad bendrame „graudžių verksmu“ fone pradeda rastis tam tikros autorefleksijos ir pastangų suvokių tikrajų padėti, yra guodžiantis, gali būti, kad už mūsų nugaros lieka tam tikras visuomenės raidos etapas. Aišku, ši jausmą galima laikyti pernelyg optimistišku, tačiau juk buvo laikai, kai „normaliam“ žmogui nė į galvą nebūtų šovę pasižymėti troleibusu bilietą, – ir jie baigėsi. Baigėsi staiga, tarsi kam burtų lazdele pamojus, dar anksčiau, negu padidėjo baudų už važiavimą be bilieto kainos. Kažkas atsitiko kolektyvinėje s-

monėje, ir elgesys kardinaliai pasikeitė. Kodėl panašiai negali atsikitti su leidbyja ir požiūriu į gerą literatūrą?

Ženklu, liudijanciu, jog leidėjų požiūris į skaitytojų linkęs keistis, galėtų būti ir žinia apie rugsejo 14-16 d. Vilniaus dailės akademijos dizaino ir technologijų centre „Titanikas“ (Maironio g. 3) ketinamą rengti Vilniaus knygų festivalį – pirmąjį tokio pobūdžio renginį mūsų šalyje. Jo tikslas – populiarinti knygų kultūrą ir įvairovę, tapati rašytojų ir skaitytojų, intelektualų ir kultūros žmonių forumu bei knygų mėgėjų susitikimo ir diskusijų vieta.

Pasak organizatorių, knygų festivalio *formatas* egzistuoja daugelyje Europos šalių. Jis yra mažesnis ir demokratiškesnis nei gigantiškos komercionalizuotos knygų mugės ir leidžia suburti knygų mėgėjus jaukioje kameriškesnėje erdvėje, labiau susitinkant būtent į intelektualiajų literatūrą ir kultūrinės programos renginių kokybę.

Vis „Titaniko“ salės bus skirtos Lietuvos ir užsienio leidykloms – lankytojai galės susipažinti su jų naujausia produkcija ir išgyti su dominuojančią knygų. Pagrindinės festivalio leidinių tematikos gairės: šiuolaikinė literatūra, klasika ir eseistika, menai, kritika ir filosofija, socialiniai ir humanitariniai mokslai, ekonomika ir filosofija,

XVII Pažaislio muzikos festivalis

14 d., šeštadienį, 17 val. Skarulių Šv. Onos bažnyčioje – „Barock'n'Roll“. „International Brass Quintet“: Willy Huppertz (trimitas, Nyderlandai), Waldemar Jankus (trimitas, Lietuva), Wilhelm Junker (valtorna, Vokietija), Thomas Lindt (trombonas, Vokietija), Bernhard Petz (tuba, Austria). Programoje: Johann Sebastian Bach, Antonio Vivaldi, Jean-Joseph Mouret, V. Augelli, Eugene Bozza, Georg Friedrich Händel, Gioachino Rossini. Iėjimas nemokamas.

14 d., šeštadienį, 18 val. Kauno Šv. Arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje – chorinės muzikos vakaras. Kelno koncertinis chorus (Vokietija) (vadovas Wolfgang Siegenbrink), Niurnbergo filharmonijos chorus (Vokietija) (vadovas Gerhard Rilling). Dirigentas Gerhard Rilling (Vokietija). Dalyvauja Wolfgang Siegenbrink (vargonai, Vokietija). Iėjimas nemokamas.

15 d., sekmadienį, 19 val. Pažaislio vienuolyne – Paul McCartney oratorija „Ecce cor meum“. Kauno miesto simfoninių orkestras (vadovas Algimantas Treikauskas), Kelno chorus (Vokietija) (vadovas Wolfgang Siegenbrink), Niurnbergo filharmonijos chorus (Vokietija) (vadovas Gerhard Rilling), Kauno valstybinis chorus (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis), Kauno berniukų chorus „Varpelis“ (meno vadovas Ksavera Plančiūnas). Solistė Lauryna Bendžiūnaitė (sopranas). Dirigentas Jurijus Serovas (Rusija). Bilietai kainos – 20, 30 Lt.

21 d., šeštadienį, 19 val. Šv. Kryžiaus (Karmelitų) bažnyčioje – sakralinė muzika: Vytautas Sriubikis (fleita), Povilas Bingelis (fagatas), Roma Jaraminaite (violončelė), Vaiva Eidaukaitė-Storastienė (klavesinas). Programoje: Johann Sebastian Bach, Peteris Vasks, Olav Berg. Iėjimas nemokamas.

22 d., sekmadienį, 18 val. Kauno choralinė sinagogėje – „Laiškai iš praeities“. Rafailas Karpis (tenoras), Darius Mažintas (fortepijonas). Programoje – Mordechai Gebirtig, Yosef Kotliar, Alexander Olshanetsky, Chaya Chaytin (aranž. Vytautas Miskinis), Gabriel Grad, Israel Sherman, Maurice Ravel, žydu liaudies dainos. Iėjimas nemokamas.

Bilietai į festivalio koncertus galima įsigyti: Kauno valstybinės filharmonijos kasoje (II–VII 14–18 val., tel. 20 04 78), renginio vietoje viena valanda prieš renginį ir bet kurioje Tiketos kasoje ar internetu www.tiketa.lt.

14 ir 15 d., 21 ir 22 d., šeštadienį ir sekmadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje – varpu muzikos koncertai.

15 d., sekmadienį, 13 val. Laisvės alėjoje prie Vytauto Didžiojo paminklo – Žalgirio mūšio 602 metinių paminėjimas.

17 d., antradienį, 13 val. Aukštųjų Šančių karių kapinėse – atminimo valanda, skirta S. Dariaus ir S. Girėno skrydžio per Atlantą ir jų žūties 79-osioms metinėms.

Kauno Pilyje (Pilies g. 17) iki liepos 31 d. veikia keliautojo, gydytojo, fotografo Valentino Kabašinsko fotografijų paroda „Uigūrų tauta Kinijoje“; iki rugpjūčio 1 d. – Dalios Kerpauskienės tekstilių gobelenų paroda.

Atidaryta nauja ekspozicija „Kauno pilies istorijos mozaika“: pristatoma Kauno pilies istorija nuo XIV a. iki šių dienų, reikšmingiausi istoriniai faktai bei asmenybės, pilies funkcijų kitimas ir kt. Ekspozicija, išdėstyta trijose pilies bokšto erdvėse, įdomi tiek istorinių faktų ir autentiškų eksponatų ieškantiems lankytojams, tiek norintiesiems papramogauti. Edukacinė programa „Nulipdyk Kauno pilį“: pravedama apžvalginė ekskursija po pilį, dalyviai kviečiami iš molio nusilipdyti medalį su Kauno pilies vaizdu. Skiriamos įvairaus amžiaus grupėms, būtina išankstinė registracija tel. (8 37) 30 06 72; el. p.: muziejus.kauno.pilis@gmail.com.

Kauno miesto muziejuje (M. Valančiaus g. 6) veikia šios parodos:

iki liepos 27 d. – istorinė paroda „Napoleonas ir Lietuva“, skirta Napoleono kariuomenės persikėlimo per Nemuną ties Kaunu 200-osioms metinėms;

iki liepos 28 d. – Pijaus Brazausko asmeninės kolekcijos paroda „Pinigai Lietuvoje XX a.“ vyresniesiems primins, o jaunesniuosius supažindins su praeityje naudotais pinigais.

Muziejaus lankytojai kviečiami pasivaikščioti po XX a. I pusės stilizuotą Kauno miesto gatvę. Senos fotonuotraukose – architektūros pavyzdžiai, miesto šventės ir miestiečių kasdieninės gyvensenos vaizdai, turgūs, krautuvėlės.

iki liepos 20 d. M. Žilinsko dailės galerijoje (Neprikalės a. 12) pageidaujant visuomenei prateisama jubiliejinių paroda „Mirabile Visu / Nuostabu matyt“.

Anykščių rajono savivaldybės taryba yra įsteigusi kasmetinę Antano Baranausko literatūrinę premiją už profesionalių kūrėjų grožinės literatūros kūrinius (knigas), skiepijančius meilę Lietuvos gamtai ir Antano Baranausko gimtinės aplinkai, atskleidžiančius žmogaus ir gamtos dvasinį ryšį, arba profesionalios literatūrologijos kūrinius, skirtus Antano Baranausko kūrybai.

Premija skiriama konkurso būdu. Vertinamos per pastaruosius trejus metus išleistos knygos. Kandidatus premijai gauti gali siūlyti meno kūrėjų asociacijos, visuomeninės organizacijos, leidyklos, patys kūrinių autorai.

Prasome kandidatus siūlyti ir knygas (2 egz.) siusti iki **2012 m. liepos 16 d.** Lietuvos raštojų sąjungai (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

Lietuvos raštojų sąjungos informacija

Istorinėje Lietuvos Respublikos prezidentūroje (Vilniaus g. 33) veikia Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos kilnojamoji paroda „Rainių tragedija: atmintis gyva“, skirta Rainių žudynių 70-osioms metinėms paminėti.

Iki liepos 22 d. Lietuvos švietimo istorijos muziejuje (Vytauto pr. 2) veikia Jolantos Levinaitės fotografijų paroda.

Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viešosios bibliotekos „Berželio“ padalinyje (Taikos pr. 113B) veikia dokumentikos paroda „Lietuvos valstybės ištakos“ iš Kauno Vytauto Didžiojo karo muziejaus fondų ir tarpautinių konkursų laureacių Ievos Juknytės ir Linos Dūdaitės vaikišką knygų iliustracijų paroda „Kaunas-Bolonija-Kaunas“.

Kauno apskrities viešoji biblioteka kviečia į stalo žaidimų popietes. Liepos ir rugpjūčio mėnesiais jos vyks kiekvieną **ketvirtadienį 16 val.** 322 kamb. arba, jei bus palankus oras, – po ažuolais bibliotekos kieme. Suksiame galvas, išmėginsime sėkmę žaidamai azartiskus, sudėtingus ir linksmus žaidimus. Turininga pramoga, dozė teigiamų emocijų ir smagus bendravimas – viskas iškaiciuota! *Alias, Risk, Scrabble, Dixit, Uno* ir dar daug kitų žaidimų iš „Hobbyshop“ laukia tavęs. Belieka griebti draugą (-ę) už parankės ir lékti pas mus. Galima atsinešti ir savo žaidimų. Jei žaisti, tai žaisti bibliotekoje!

Festivalis „Kaunas mene: kalbėjimas“

Iki liepos 31 d. galerijoje „MJ studija“ (Rotušės a. 1) veikia Romana Schmalisch (Vokietija) paroda „Mobili paroda – Kaunas“.

Iki liepos 25 d. galerijoje „Meno parkas“ (Rotušės a. 27) veikia André Lütjen (Vokietija), Joanas Deltuvaitės (Lietuva), kuratorium: Ingo Taubhorn (Vokietija) paroda „Kas yra svarbu?“.

Liepos 18 ir 25 d., trečiadieniais, 17 val. galerijoje „Meno parkas“ – Grégoire Fabvre (Prancūzija) filmo „Passara“ peržiūros.

Iki rugpjūčio 4 d. VDA Dizaino inovacijų centre įsikūrusiame „Titanike“ (Maironio g. 3) veikia Eimūcio Markūno paroda „Paralelinės realybės. Retrospekyva“.

Valdo Adamkaus Prezidentinėje bibliotekoje-muziejuje (S. Daukanto g. 25, III a.) veikia JAV lietuvių organizacijos „Lithuanian Mercy Lift“ nuotraukų paroda „Dvidešimt metų su Lietuva“.

12 d., ketvirtadienį, 19 val. „Daugirdo“ amfiteatre (Prieplaukos krantinė, Kaunas) – specialus koncertas, skirtas „Daugirdo“ penkerių metų sukakčiai: Petras ir Dominykas Vyšniauskai, Arkadijus Gotesmanas, Tom Blancarte ir Louise Jensen (Lietuva – JAV). **18 val.** viešbučio „Daugirdas“ 1 a. hole – fotografės Laimos Gelaižytės parodos „Fotoviražai“ atidarymas. Renginys neįšankstiniuose.

20-22 d., penktadienį-sekmadienį, Varėnos saloje „Dainų slėnis“ – festivalis „Tamsta muzika“. Dalyvauja: Sam Sparro (Australija), „Brazilian girls“ (JAV), „Electric wire hustle“ (Naujoji Zelandija), Andrius Mamontovas, „Antis“, Mantas Jankavičius, Leon Somov & Jazzu, G&G Sindikatas, „The ball and chain“, Lemon Joy, Monika Liu. Bilietai kaina – 99 Lt, su „Labas“ kortele – 50 % nuolaida, turintieji bilietus į festivalį galės vykti „Lietuvos geležinkelio“ traukiniais su 50 % nuolaida, vaikai iki 10 metų bus ilėidžiami nemokamai, o iki 16 metų – su 40 % nuolaida, žinoma, tik su tėvais.

Žagarės vyšnių festivalis „Istorijos nesuklastosi“

liepos 12–15 d.

12 d., ketvirtadienį, 18 val. Naujosios Žagarės Šv. Apašt. Petro ir Povilo bažnyčioje – šv. Mišios.

19 val. Žagarės kultūros centre – R. ir V. Vaitkų knygos „Amatų metai“ pristatymas.

19.30 val. Žagarės kultūros centre – kamerinis grupės „4tango“ (Neda Malūnavičiūtė, Birutė Bagdonienė, Kristina Žebrauskaitė, Feliksas Zakrevskis, Donatas Bagurskas) koncertas.

13 d., penktadienį, 10–19 val. Žagarės žirgyno hipodrome – Žagarės vyšnių festivalio konkūras „CSI2*-W Žagarė Pasaulio taure“.

16 val. Žagarės miesto aikštėje – memorialinės lentos holokausto aukoms atminti atidengimas.

17 val. Žagarės kultūros centre – renginių ciklas „Iš šteto istorijos...“: konferencija, paroda ir meninė programa (Rafailas Karpis, Darius Mažintas, Arkadijus Gotesmanas, Petras Vyšniauskas).

19 val. Žagarės kultūros centre – filmo „Rudens šauklių valdose“, skirto regioninių parkų 20-mečiui, pristatymas.

17–00.30 val. Žagarės dvaro parke – šventinis koncertas „Cherry Jam“.

17–17.30 val. klubo „Avantiūra“ Joniškio SC šokių.

17.30–18.30 val. profesionalių smuikininkų „Electric Ladies“ pasirodymas.

18.30–19.30 val. „The Happy Endings“ (Australija).

19.30–20.30 val. „Džiaugiai“.

20.30–21.30 val. „Lemon Joy“.

21.30–23.00 val. Andrius Mamontovas.

23–00.30 val. „G&G Sindikatas“.

00.30–4 val. Diskoteka (DJ Astralas).

14 d., šeštadienį, 10–19 val. Žagarės žirgyno hipodrome – Žagarės vyšnių festivalio konkūras „CSI2*-W Žagarė Pasaulio taure“.

10 val. Žagarės dvaro parke – Žagarės vyšnių festivalio turgus.

11 val. Žagarės dvaro parke – trialo šou.

12 val. Gedimino g. (buvusiam betono mazge) – Pabaltijo trialo komandinių varžybos.

12 val. Golfo pamokos.

12.30 val. Žagarės dvaro parke – legendinio sūrio „Džiugas“ rungtis specialiam prizui laimėti.

13 val. Žagarės dvaro parko stadione – futbolo turnyras. Dalyvauja Vilnius „Makabi“ ir estų, latvių komandos, Lietuvos žurnalistų rinktinė ir Žagarės „Žvelgaitės“.

14 val. Kaliausiu „ralis“ iš Žagarės dvaro parko į Žagarės regioninio parko vyšnių sodo.

14.30 val. Žagarės regioninio parko vyšnių sode – kaliausiu madū šou.

14.30 val. Žagarės dvaro parke – Tirkšlių kultūros centro liaudiškos muzikos kapelos „Subatvakaris“ koncertas.

15.30 val. Žagarės žirgyno hipodrome – žirgų lenktynės.

16–17 val. Žagarės dvaro parke – Joniškio tautinių šokių ansamblis „Jievaras“ teatralizuotas choreografinius spektaklis „Smagumas to gyvenimui...“.

17–18.40 val. Žagarės dvaro parke – kamerinės muzikos programa „Vaclavas Daunoras. Kur balti keliai...“, skirta kraštiečio, operos solisto prof. V. Daunoro 75-mečiui. Vyrų choro „Varpas“ koncertas.

17 val. Žagarės žirgyno hipodrome – Žagarės vyšnių festivalio Grand Prix.

18.40–20.40 val. Žagarės dvaro parke – dainuojamosios poezijos programa:

18.40–19.40 val. grupės „Nuo Užupio“ pasirodymas.

19.40–20.40 val. Ievos Narkutės koncertas.

20 val. šokių grupių „Cia ir dabar“, „Šešmas“, „Kaprizas“ ir „Brandi kava“ pasirodymai.

20.40–00.40 val. Žagarės dvaro parke – koncertas „Vyšnių zapte“.

20.40–21.40 val. „Tele bim bam“ (programa šeimai).

21.40–22.40 val. „Polarizuoti stiklai“.

22.40–24 val. „Antis“.

Kauno karuselė

Kauno miesto savivaldybės įmonė „Kauno planas“ parengė naujojo miesto bendrojo plano koncepciją. Jis bus baigtas 2013 m.

Pirmasis naujo bendrojo plano koncepcijos pristatymas surengtas Kauno architektų sąjungoje, kur susirinko Kauno architektūros ir urbanistikos ekspertų tarybos nariai, architektai, bendruomenės atstovai, politikai. „Kauno plano“ direktorius Gediminas Šinkūnas sakė, kad rengiant ankstesnius bendruosius planus būdavo tikimasi nuolatinio miesto gyventojų skaičiaus augimo, todėl priimta daug sprendinių, būdingų puose milijono gyventojų turintiems didmiesčiams. „Dabar tokio optimizmo nėra, iš ankstesnių stambių sprendinių išgavendinta palyginti nedaug: nutiestos Marvelės, H. ir O. Minkovskiu gatvės, Europos prospektas, baigtas M. K. Čiurlionio tiltas“, – prieš 2013–2023 m. bendrojo plano koncepcijos pristatymą kalbėjo direktorius.

Viena iš autorų, architekte Dovilė Diminavičiūtė akcentavo, kad bendrojo plano koncepcijoje nenumatoma intensyvi teritorinė Kauno plėtra: „Pokyčiai bus vykdomi pertvarkant vidines miesto teritorijas. Planojama, kad Kaunas vėliau bus kompaktiškas miestas.“

Parengtoje koncepcijoje miestas skirstomas į zonas pagal vyraujančią žemės naudojimo tipą. Dėl nepalankių demografinių tendencijų didelių permainų nenumatoma: ankstesnėse vietovėse toliau lieka nuo seno buvusios pramonės, gyvenamiosios, žaliosios zonos. Siūloma padidinti tik centro teritoriją iki Geležinkelio stoties ir M. K. Čiurlionio tilto prieigų. Didžiausia pramonės koncentracija numatoma Palemonė, Taikos prospektu pabaigoje. Kitame plano etape planuojama nustatyti, kokio aukštumumo ir intensyvumo užstatymai bus leistini miesto zonose.

Transporto sritis bendrajame plane pavasta bendrovei „Urbanistika“. Jos atstovas, susisekimo inžinierius Marius Noreika, pastebėjo, kad Kaunas nėra labai tankiai apgyvendintas. Be to, daug kauniečių išsikelia gyventi į priemiesčius. „Tai dar labiau skatina automobilizaciją, nes iš užmiesčio žmonės važinėja dirbtį į miestą“, – aiškino M. Noreika.

Pasak jo, būtina didinti viešojo transporto vaidmenį, plėtoti susisekimo būdus vandeniu, dviračiais. „Mūsų apklausos duomenimis, šiuo metu tik 1 proc. kauniečių į darbą vyksta dviračiais, Vakarų Europoje šis

rodiklis siekia 12 proc. Todėl reikia plėsti dviracių takų tinklą“, – teigė M. Noreika.

Taip pat siūloma užbaigti aplinkkelį sistemą. Jau seniai planuojama tiesi aplinkkelį netoli Kauno marių. Tačiau Susisiekimo ministerija šį projektą vis atideda.

Nors, kaip minėta, mieste gausėja lengvųjų automobilių, tankus gatvių tinklas dar leidžia išvengti didelių spūsių. Vis dėlto galvojama ir apie dar geresnį gatvių pralaidumą. „Nuose senamiesčio dalį srauto atitrauktų Kėdainių tiltas. Intensyvus judėjimas M. K. Čiurlionio tiltu parodė, kad šie objektais laukiama ir duoda didelę naudą“, – tvirtino M. Noreika. Dėl to bendrojo plano koncepcijoje liko Kėdainių tiltas, sujungiantis Marvelės ir Brastos gatves. Paskaičiuota, kad Jurbarko gatvėje, ties Vilijampolės tiltu, eismo intensyvumas jau pirmaisiais metais sumažėtų 35 proc., o ties Aleksandrijos tiltu – 25 proc.

Pristatymo metu kai kurie architektai teiravosi, kodėl nemumatytai tiesi seniai planuoto tilto per Nemuną iš Birštono gatvės.

Taip pat neminima ir dar tarpukariu iškelta idėja išrausti tunelį po Žaliakalnio slaitui. Jis jungtų Birštono gatvę su P. Vileišio tilto prieigomis. Tada Šv. Getrūdos gatvė atsigaupė po didelių transporto srautų, ji taptų patraukli pėstiesiems ir verslui. Tačiau plano koncepcijos rengėjai aiškinė, kad tai labai daug kainuojantys projektais ir artimiausiai dešimtmetyje būtų vargai išgavendinti. „Senamiesčio plėtra galima ir taikant transporto aprūpimus“, – sakė G. Šinkūnas.

2013–2023 m. bendrojo plano koncepcijos pristatymo metu taip pat pateiktas siūlymas geležinkelio bėgiais sujungti Kauno ir Vilniaus oro uostus. „Tam reikėtų Kaune nutiesti geležinkelio bėgių atkarpas, jungiančias oro uostą su Kauno ir Pravieniškių geležinkelio stotimi“, – aiškino M. Noreika.

Su bendrojo plano strategine pasekmėmis aplinkai vertinimo ataskaita ir koncepcija galima susipažinti Kauno miesto savivaldybės Urbanistikos ir architektūros skyriuje, Laisvės al. 96, įmonėje „Kauno planas“, Kęstučio g. 66 A ir UAB „Lyderio grupė“, Savanorių pr. 363–306, Kauno miesto seniūnijose, tinklelapiuose www.kaunas.lt ir www.kaunoplanas.lt.

Agnės Deveikytės-Liškauskienės, Sauliaus Paliku ir Jovitos Aukštikalnytės-Varkulevičienės paroda „Tapybos“ liepos 12 d. – rugpjūčio 26 d. veiks Kauno paveikslų galerijoje.

Tapyba yra ypatinga kalba, kiekvieno menininko ji skirtina. Paroda „Tapybos“ – galimybė susipažinti su A. Deveikytės-Liškauskienės, S. Paliku ir J. Aukštikalnytės-Varkulevičienės tapybine raška. Parodoje eksponuojami darbai atlikti įvairiomis technikomis, plėtojantys skirtinges temas, tačiau ir artimi: išlaikantys tapybos ekspresyvumą, gestiški, lyriškai kontempliatyvūs ir pagrįsti asmeniniais išgyvenimais. Žinoma, kyla nesusikalbėjimo, prieštaravimo grėsmė. Tačiau dar studijuodami (visi baigę VDA Kauno dailės fakultetą, tapybos studiją) parodos autorai rengė bendras parodas. Iki šiol vienjančios kūrybinės idėjos skatina testi bendrą tapybos kelią. Dažnai šių menininkų raiškos būdai susipina ir praranda griežtas ribas: tapyba priartėja prie piešinio, videoinstaliacija papildo ar net pakeičia tapybą, o „ulopytos“ drobės praplečia jos svokimo ribas.

„Senamiesčio žiogas“ – tai didžiausias Kaune vasaros metu rengiamas dainuojamosios poezijos festivalis, kuris vyksta jau šeštus metus. Liepos 19 d. 19 val. visus geros muzikos mylėtojus kviečiame prisidėti prie gražios vakarojimo po atviru dangumi tradicijos ir atvykti... į trečiąjį šeštojo sezono koncertą! Senamiesčio erdves prakalbis ir savo muziką koncerte dalisis: Kostas SMORIGINAS – tai menininkas, pelnęs pripažinimą visose savo kūrybinės veiklos srityse, gerbėjus žavintis išpučingais vaidmenimis teatre, sėkmenga režisūra ir neat siejama Lietuvos kultūros dalimi tapusiomis dainomis. „Senamiesčio žiogo“ klausytojus K. Smoriginas džiugins jau šeštus metus iš eilės. ATIKA – jau dešimtmetyje grojanti Klaipėdos grupė, kurios pašaukimasis – tradicines populiarus roko formas derinti su folkloru ir egzotiškais instrumentais bei ieškoti naujoviškų poetinės išraiš-

kos priemonių. Simonas KEMPSTONAS (Škotija) – dainininkas, dainų autorius, gitarristas, atliekantis originalią ir šiuolaikišką akustinę muziką, pripildytą keltų ir bliuzo muzikos tradicijų. Atlikėjas dalyvavo daugelyje festivalų Škotijoje, Didžiojoje Britanijoje ir Europoje, yra išleidę penkis autorinius albumus. Jonas BALTOKAS – aktyvus įvairių koncertų ir festivalių dalyvis, linksmomis vaikiškomis dainelėmis, kurias mielai kartu dainuoja ir vyresni koncertų lankytojai, įtraukia į pasaulį, kuriamo gyvena sliekas Zigmantas, labai smalsi bobutė iš Paryžiaus, siaučia devynios raienos katės, vaikai yra gražūs, o mergaitės dar gražesnės. Tradiciškai festivalio koncertą pradės jaunasis dainuojamosios poezijos atlikėjas. Ši kartą tai – Tomas PUPINIS, dainų autorius ir atlikėjas. Jis koncerte pristatys savo autorines dainas, žavinčias nuotaikingumu ir prasmingais tekstais. Jaukiai kiemelio aplinką pagrazinės odos dirbinį ir grafikos darbų paroda po atviru dangumi bei čia pat vyksiantios aitvarų gaminimo dirbtuvės. „Senamiesčio žiogas“ vėl laukia visų, kurie išsiilgę dainų, šypsėn, vaikiško nuoširdumo, senamiesčio pavėsio, gitarų skambesio, vakarojimo tradicijos ir muzikos su tikrais tekstais.

Liepos 13 d. Ryšių istorijos muziejuje bus atidaryta projekto „Menas senuosiuose Lietuvos dvaruose“ tarptautinio tapybos plenero paroda.

Penktajį sezoną „Menas senuosiuose Lietuvos dvaruose“ pasitiko pristatydamas tarptautinio bendradarbiavimo formą, kuri leidžia ne tik atspindėti kultūrinį procesą, bet ir perteikti patį kūrybos vyksmo momentą (kaip tai atsitinka tapybos proceso metu).

Birželio 30 d. – liepos 12 d. vaizduojamu menų festivalis surengė tarptautinį dailės plenerą, kuriame dešimt menininkų iš įvairių šalių atstovavo savo kultūrai bei daliųsi patirtimi su Kauno miesto ir menininkų bendruomene.

Renginio siekiai – įvairovė, profesionalumas ir naujoviška tradicijos interpretacija. Renginio tema – Kaunas kaip kultūros, kūrybos ir komunikacijos erdvė.

Plenero norėta pasidalinti įvairių tapybos mokyklų meistrystės patirtimi bei atspindėti technikos ir subjektų įvairovę, todėl dalyvauti buvo pakviesta menininkų iš tokių skirtingu šalių kaip Italija, Lenkija, Gruzija, Kazachstanas, Nyderlandai ir Lietuva.

Festivalio organizatoriai tikisi, kad pleneras bus kasmetinis, pritrauks geriausius įvairių šalių tapytojus, skatins bendrauti bei vaizduojamosios dailės srityje siekti profesionalumo ir tobulėjimo.

Savaitgalis prie televizoriaus

Meilės ir keršto istorijoms tinka bet koks kontekstas

Gediminas JANKAUSKAS

Dramatiški pokario įvykių liečiavimai kine atspindėti įvairių žanrų filmuose. Savitą pozitūrį į skaudų mūsų istorijos laikotarpį surado režisierius Marijonas Giedrys. Jo filmas „Vyrų vasara“ (ketvirtadienis, 21.45 val., LTV) dažnai vadintamas psychologiniu detektyvu. Šio žanro taisyklės reikalauja painios intrigos, dinamiško veiksmo, netikėtų siužeto posūkių, spalvingų personažų, psichologiskai pagrįstos poelgių motyvacijos. Malonu konstatuoti, kad pirmas „blynas“ neprisivilo. Akis bando tik kai kurie ideologizuoti štamplai. Užtai aktoriams yra kur pasireikšti. Du brolius dyvinius, atsidūrusius skirtose barakadų pusėse,

suvaldino Juozas Budraitis. O Vaičiavai Mainelytei mokytojos Aldonos vaidmuo tapo įsimenamu debiutu. Senojo bretonų legenda apie Tristana ir Izoldą buvo ekranizuota daug kartų. Ir visad išeidavo sunkiasvoris, nuobodus, teatrališkai statiskas reginys. Matyt, įvertindami pirmątakų klaidas, naujausios filmo „Tristanas ir Izolda“ (penktadienis, 22.10 val., Lietuvos ryto TV) autorai bando kovoti su nuobudu liūtos visomis priemonėmis – romantišką melodramą „sukryžminą“ su veiksmo kinu. Išpučingai nufilmuotos kautynių scenos rimuoja mos su pagarba tiems, dėl kurių pasiaukojimo pavienės gentys susijungė ir paklojo būsimos Britų imperijos pamatus. Toks patriotinis patosas tikrai suprantamas ir vertas pagarbos.

LTV vis dažnai mus supažindina su dabartiniu lenkų kinu. O jis šiuo metu stebina žanrine įvairove

ir ryškiais jaunu režisierių darbais. Daug diskusijų provokuoja Wojciecho Smarzowskio kūryba. Prieš dvi savaites šių eilucių autorui teko būti režisieriaus triumfo liudininku: autoritetingame kino festivalyje „Liubušės kino vasara“ naujausiam jo filmui „Rožė“ įteiktas pagrindinis prizas. O mes dabar galėsime pažiūrėti ankstesnį jo filmą „Blogi namai“ (penktadienis, 23.15 val., LTV). Iš neišgalvotos istorijos režisierių padarė tikrą ginjolį. Viskas prasideda vieną lietingą naktį, kai Edvardas Šriodonis randa prie globstį sutuoktinį Dziabasą namuose. Pradinį šeimininkų įtarumą netrukus keičia tradicinės lenkiškės svetingumas. Tačiau tuo pat prasideda tikri siaubai, kuriuos policija rekonstruoja po ketverių metų.

Dar vienas lenkų filmas „Kūnas“ (šeštadienis, 23.15 val., LTV) yra labai neįprasta juodoji komedija, kurią sukūrė lenkų kine gar-

sus tandemas Tomaszas Koneckis ir Andrzejus Saramonowicz. Diskusijos apie jūdviųjų statytą „Kūną“ Lenkijoje iš kino teatrų net buvo persikėlusios į dienraščių puslapius. Vieni ši filmą vadino geriausia pastarųjų metų lenkiška komedija, kitie kaltino autorius originalumo stoka ir net plagiavimu. Tragikomedija „Apie Šmitą“ (šeštadienis, 21.00 val., LNK) prasideda liūdina žinia: senatvė žmonės užklumpa netikėtai. Vienos draudimo kompanijos ilgaamžis Vorenas Šmitas (jis vaidina Jackas Nicholsonas) jis klastą pajunta tą dieną, kai darbovietėje iškilmingai palydimas į pensiją. Pagarbos žodžiai ir gražiausiai linkėjimai stai-ga atveria bauginančią tuštumą, begalinį nusivylimą į sunkiai tramdomo pykčio priepliolius. Atsitokėjės nuo šoko Vorenas prisma-dar galės realizuoti su žmo-

na visą gyvenimą puoselėtą sva-jonę pakeliauti nuosavu treileriu po Ameriką. Tačiau netikėta Hele-nos mirčis sužlugdo ir šiuos planus. Lieka vienintelė galimybė pa-bendrauti su artimais žmonėmis – aplankyti Denveryje savo dukrą Džinę, kuri, Voreno nuomone, ruo-siasi tekėti už visiško nevykėlio. Tačiau Šmito taip lauktas susitiki-mas ateina tik dar didesnį liūdesį. Pagal Alexandre'o Dumas chrestomatinį romaną sukurtas „Grafas Montekristas“ (šeštadienis, 21.00 val., TV3) – tai meilės ir keršto istorija. Jūreivis Edmondas Dantesas dėl ištremto Napoleono laisko yra paskelbias. Prancūzijos išdaviku, arestuojamas ir išsiunciamas į kalėjimų paverstą salą. Po daugelio metų jaunuoliui pavyko pabėgti. Susiradę pasakiškus lobius, apie kuriuos sužinojo iš kalėjimo kaimyno, naujasis grafas Mon-tekristas gržta keršti.